

סדר הגדה

של פסח

LIBER RITUUM
PASCHALIUM.

1775

1775

FIBER RITUM

PASCALIUM

SERENISSIMO. AC. POTENTISSIMO.

P R I N C I P I.

D O M I N O.

D. FRIDERICO.

G U I L I E L M O.

MARCHIONI. BRANDENBUR-
GICO. S. R. I. ARCHI-CA-
MERARIO. ET. ELECTORI.
BORUSSIAE. JULIAE. CLIVIAE.
MONTIUM. STETINI. POME-
RANORUM. CASSUBIORUM.
VANDALORUM. CARNOVIAE.
ET. CROSNÆ. IN. SILESIA. DU-
CI. BURG-GRAVIO. NORIN-
BERGENSI. PRINCIPI. RUGIAE.
COMITI. MARCAE. ET. RA-
VENSBERGI. RAVENSTENI.
DOMINO.

Domino meo Clementissimo.

Salutem & Pacem a Deo man-
dante Salutes Jahacob. שלום וישועה מאת
"מצוה ישועות יעקב"

* 2

S E-

S E R E N I S S I M E
 A C
 P O T E N T I S S I M E
 P R I N C E P S
 E L E C T O R,
 C L E M E N T I S S I M E
 D O M I N E.



HUMILLIMI
 animi mei
 exigit gra-
 tissimus af-
 fectus, *Ut omnem vi-
 tam, Famam, La-
 bores & defatigationes
 meas, humillimâ devo-
 tione ad celsissimum
 Solium Tuum afferam,
 & plantis pedum divi
 Parentis Tui (qui vi-
 tâ æternâ in fælicita-
 te illâ beatissimâ nunc
 fruitur) subjiciam. Vi-
 tam; quia jam demum
 post tot errores ac ma-
 ximos peregrinationum
 mea-*

נחמת רוח

ובנעימה אני

מתודה שאני

חייב להביא לפני כסאך

רם ונשא את חיי ושמי

השוב וגם כל עטלי וטרחי

ולהניחם תחת כפות

האדון אביך אשר באושר

בהצלחה המאושרת

חיי לעולמי עד: את חיי

כי אחרי כמה וכמה

מקראות הרפתקאות

ותלאות



DEDICATIO.

mearum casus, sub augustissimâ Tuâ Tutelâ, vivere incipio. *Famam*; quia Beatissimi Electoris, (cujus memoria gloriosissima sit & erit quamdiu erunt homines) beneficio & Clementiâ huic Urbi & Academiae, per me (absit arrogantia dicto) & mihi ex illis, lux aliqua conciliari videbatur. *Labores & defatigationes*; quia *Vitam & Famam* Serenissimæ Celsitudinis Tuæ gratiosæ benignitatis acceptam fero. Quid vero? eandem *Vitam, Famam, Labores & defatigationes* Serenissimæ Celsitudini Tuæ retribuo, Paternarum ut Regionum, ita virtutum meritissimo Hæredi. Et ut gratitudinis meæ symbolum licet exiguum valdè, attamen verum, & ad majora semper oppigno-

ra-

ותלאות רבות וגדולות ;
 וטרחים המטריחים אותי
 בכל מגורי עתה החילותי
 לחיות: וגם את שמי הטוב
 כי בחסרו ובטובו עליה
 במחשבתו להוסיף אור
 לעיר ולמתיבתא הזאת
 וגם לי על ידם חלילה
 להתפאר יהי זכרונו מפואר
 עד בלי אדם על הארץ:
 ועם כל עמלי וטרחי כי
 חיי ושמי הטוב הכל ממנו
 ואחרי שהכל מהדרת
 צפירת הוד כבוד מעלתו
 על כן נאה שהכל ישוב
 אליך באשר אתה פלטרוניו
 ומדינותיו יורש אמתו וכל
 מרותיו הנחמודות תחת
 לבושך מתכנסים: וכדי
 שאתן אור ומופת אמת
 ערבי כבודי מעשי אשר
 בהר

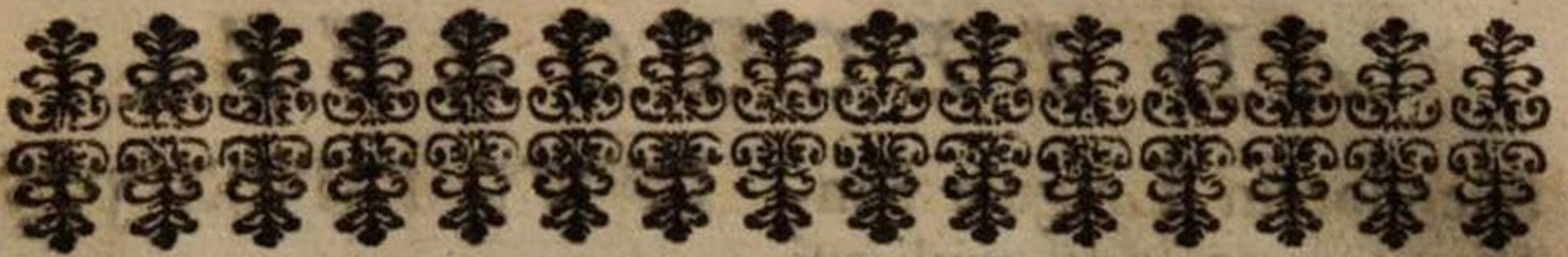
DEDICATIO.

ratum contester; Has laborum meorum *primitias Regiomontanas Serenissimæ Celsitudini Tuæ subjectissimè offerre ausus sum*: Spe certissima fretus, Serenissimam Tuam Celsitudinem, non dispari ratione, ac Summo olim DEO, præ cæteris omnibus donis, Sacrificiis, Holocaustis & pacificis *oblatio primogenitorum filiorum Israël accepta fuit*, hoc quoque *meorum Primitiarum Sacrificium gratiosissimo vultu respecturam.*

בהר הטלך נדפסו מנחה
על מזבחך הנעלה הבאתי
וכאם מעט הכמות היא
יהיה על כל פנים טופת
אמת שאני בואה מתודה
כי לגדולים מאלה אני
מחוייב ובטחתי שבחסדך
הגדולה תקבל בכורי מעשי
כאשר גם אל עליון
בבכורי בני ישראל כחר
מכל זבחייהם שלמיהם
ועולותם.

J. S. RITTANGELIUS.

A D



A D
LECTOREM.



Um viderem, quod quidam Sapientum nostrorum hujus libri memoriam injecerint, nec non periodos aliquot ex eo, in libris suis allegaverint, ut ignem errorum, qui hortum Dei invalit, & præstantissima Ligna Libani, omnesque Cedros ejus validissimas corripuit, extinguerent; Et Liber hic etiam ad manus, meas perveniret, & speciosam ejus formam, pulcherrimumque ejus genium viderem; induxi animum meum, à capite ad calcem illum transferre, ut nobis posterisque nostris prodesset; Præcipuè verò in rebus fundamenta fidei nostræ tangentibus; id quod & ego feci: Transtuli igitur eum de verbo ad verbum, & secutus sum splen-

חרי שראיתי כי קצת מחכמינו הזכירו הספר הזה גם קצת ממאמריו הביאו בהבוריחם כדי לכבד את השגיות אשר נפלה בגן אלחים ובעצי לבנון ובכל ארזי האדירים מתלקחת וכבוא הספר הזה לידי ראיתי יפת תוארו ויפת מראהו ואמרתי בלבי להעתיקו מראשו עד סופו כדי להועיל לנו ולבנינו אחרינו בפרט בענינים הנוגעים בשרשי דתנו כאשר גם עשיתי והעתקתיו מלה במלה ונמשכתי אחרי צחורת לשון הקדוש ועיניך



AD LECTOREM.

splendorem Linguae Sanctae, atque inde oculi tui optimè videbunt, eum tibi, Lector, in multis locis difficilem futurum; eò quòd lingua Latina non semper se ita offerebat, sicuti volui juxta splendorem Eloquentiae, & Elegantiae Sermonisque nitorem. Tu verò Lector Prudens, accipe quaeso hoc meum munus, quod tibi bono animo & benevolo affectu offertur; licet enim exiguum quantitate sit, eximium tamen qualitate erit, in oculis omnis Sapientis corde: Et si fronte serenà illud susceperis, incitabis me ad plurimum adhuc & celebriorum sub manu meà & in Thesauris Bibliothecae meae reconditorum librorum translationem.

ועיניך תחזינה משרים
שבכמה מקומות קשה
ההבנה הוא מפני שלא
עלה לשון לאטין כאשר
דפצתי לפי צחות המליצה
וזיו זוהר ההלצה ואתה
קורא משכיל קח נא את
מנחתי אשר הובאת לך
אף על פי שמעט הכמות
הוא על כל פנים רב
האיכות יהיה בעיני כל
חכם לב וכאם בסכר
פנים יפה תהבקהו תוסיף
עלי לחוסיף עליך עוד
כמה חבורים מאד נכבדים
שהם תחת ידי ובאוצרות
המלכתה שלי כמוסים
להעתיקם.



Dum



Um jam ipsa nox ante Diem profestum Pascha-
tos, quæ est 13. Mensis Nissan (Martii nostri) in-
greditur, Paterfamilias accipit paropsidem & pen-
nitergium (vulgò Federwisch) cereumque accen-
dens dicit:

Benedictus tu, Domine Deus
noster, Rex Seculi, qui sanctifi-
cavit nos præceptis suis & man-
davit nobis fermenti expurga-
tionem.

ברוך אתה יי' אלהינו
מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו וצונו על ביעור
חמץ:

Factâ benedictione omnes angulos ædium, si quoscunque
hominum pedes tetigisse suspicatus fuit, expurgare incipit, vo-
ce prorsus, dum hoc agit, ad sacrum silentium compositâ; quo
peracto sic fari incipit:

Omne fermentum quod in
meâ potestate est, quod non
vidi, & quod non removi
(expurgavi) irritum (annihila-
tum) sit, id est (pro remoto
vel expurgato habebitur) instar
pulveris terræ.

כל חמירא וחמיעא
דאיכא ברשותי די לא
חמיתיה ודלא ביערתיה
לי בטל ולהוי כעפרא
דארעא:

Postea in scrinio quisquiliis istis per eam noctem reconditis,
vel in loco quodam aëreo, quò ne mures pertingere possint,
suspensis, sequenti mane parasceves, quæ est decima quarta
Mensis Nissan, horâ quintâ post Solis ortum, fermento illo
seu quisquiliis receptis, sacrum quendam, huic usui peculiarem,
struit ignem, & comburit his additis.

Omne fermentum quod est
in meâ potestate, quodque
vidi & quod non vidi, quod

כל חמירא דאיכא
ברשותי דחזיתיה ודלא

remov

removi & quod non removi,
irritum (annihilatum) fit & in-
star pulveris terræ.

27

חזיתיה דחמיתיה ודלא
חמיתיה דביערתיה ודלא
ביערתיה לי בטל ולהוי
כעפרא דארעא:

Huc usque de fermenti expurgatione.



VEspera jam Paschatos, Dies est 14. Nissan, id est Martii, dum in Synagoga Vespertinæ preces peraguntur, domestici interim, ob partam eâ nocte ex Ægyptiacâ servitute libertatem, quasi sancto quodam gaudio agitati, splendidam instruunt mensam, requisitis & electis ad hanc sacram Coenam certis necessariò cibis. Apponitur præterea paropsis, oblongo Linteolo strata, cui superimponitur armus ovillus fumatus, ovum tostum, herbæ quædam amaræ (intellige Nasturtium, aut Apium, vel in ejus defectu Petroselinum, Raphanum majorem, aut simile quid) & tres denique placentæ azymæ, quarum inferior tribus characteribus insignita, Israelitas; media duobus, Levitas; superior uno characterem signata, Sacerdotes repræsentat; ad indigitandum omnibus esse præceptum, ut sacro hoc festo comedant panem azymorum: quæ omnia postmodum reliqua prædicti Linteoli parte obteguntur. Peractis in Synagoga precibus, quilibet domum suam repetit, & mox ubi, ipsâ jam nocte ingressâ, ad mensam paratam ventum est, eluuntur pocula, cumque precibus & certis solemnitatibus singulis, etiam minimis infantibus, infunduntur quaterna; ex quibus omnibus quilibet ad minimum dimidii ovi quantitatem bibere tenetur, sinistro quotiescunque bibit innixus brachio. Quæ consuetudo apud ipsos in tanto habetur honore & pretio, ut qui toto illo sacræ Coenæ tempore ita recubuerit, eum vulgò credant sanctissimum esse, adeoque maxime revereantur. Poculum denique unum pro Eliahu Propheta funditur, cui ebibendo certus quidam Conviva destinatur.

Notandum, quod has nostras regiones inhabitantes Judæi ex juglandibus, pomis & melle, & aliis colorem horum referentibus, Orientales vero & qui in Italia, ex dactylis & ficibus arefactis, vel uvis passis & similibus, massam conficiunt, & variis condimentis condiunt, sumuntque apium, eoque in massam
vino

vino vel aqua ita dilutam, ut fiat aliquo modo fluxilis, intincto, præmissa benedictione Pater-familias eam primus quasi degustat, eandemque Benedictionem cæteris propria voce repetentibus consimiliter comedendam porrigit. Quo ipso actu liberis, quid hoc ipsum significet, interrogantibus respondet: Hæc quam ex rebus flavis conflata cernitis massam, significat limum, quem in Ægypto patres nostri olim difficili labore pedum suorum calcaverunt; Apium vero quod vidistis nos illi massæ intingere, stramentum denotat, quod Patres nostros undiquaque ex omni terra hinc & inde oportuit conquirere, ut eo limum consolidarent.

Hiscæ omnibus paratis assident mensæ, & unicuique infunditur poculum suum: quo elevato Pater-familias sequentia verba quasi cantillando profatur:

Benedictus sis tu, Domine
DEUS noster, creans fructum
Vitis.

Benedictus Tu, Domine
Deus noster, Rex Seculi, qui
elegit nos præ omni Popu-
lo, & evexit nos præ omni
Lingua, & sanctificavit nos
præceptis suis, & dedisti nobis,
Domine Deus noster, cum di-
lectione festa (annua) in gau-
dium, festivitates & tempora in
lætitiâ, diem festi azymorum
hunc, tempus liberationis no-
stræ, convocationem sanctam,
memoriam exitus Ægypti:
quoniam nos elegisti, & nos
sanctificasti præ omnibus po-
pulis, Festa (annua) sanctita-
tis tuæ cum gaudio & lætitiâ
hæreditare nos fecisti: Benedi-
ctus tu, Domine sanctificans
Israel & tempora.

Benedictus tu, Domine Deus
noster, Rex seculi, qui vivi-
ficavit nos, & superstites fecit

ברוך אתה יי' אלהינו
מלך העולם בורא פרי הגפן:

ברוך אתה יי' אלהינו מלך
העולם אשר בחר בנו מכל
עם ורומננו מכל לשון
וקדשנו במצותיו ותתן
לנו יי' אלהינו באהבה
מועדים לשמחה חגים
וזמנים לששון את יום חג
המצות הזה זמן חרותנו
מקרא קודש זכר ליציאת
מצרים כי בנו בחרת ואותנו
קדשת מכל העמים מועדי
קדשך בשמחה ובששון
הנחלתנו: ברוך אתה יי'
מקדש ישראל והזמנים:

ברוך אתה יי' אלהינו
מלך העולם שהחיינו וקיימנו

nos, & attingere fecit nos præ-
sens tempus hoc.

והגיענו לזמן הזה:

Post hæc quilibet ex calice suo bibit, eumque in mensam
reponit.

Deinde adfertur pelvis cum mantili, & Pater-familias lavat
manus, ac sequentem pronuntiat benedictionem:

Benedictus sis tu, Domine
Deus noster, Rex Seculi, qui
sanctificavit nos præceptis suis,
& præcepit nobis lotionem
manuum.

ברוך אתה יי' אלהינו
מלך העולם אשר קדשנו
במצותיו וצונו על נטילת
ידיים:

Finita Benedictione sumit apium, vel in illius defectu petro-
selinum, intingitque in aquam falsam vel acetum. Hac Bene-
dictione facta comedit, tali modo & cæteris distribuens, ean-
dem Benedictionem repetentibus:

Benedictus sis tu, Domine
Deus noster, creans fructum
terræ.

ברוך אתה יי' אלהינו מלך
העולם בורא פרי האדמה:

Porro linteolo paulatim elevato, mediam, quam Levitas an-
te hac designare diximus, promens placentam, in duas frangit
partes, quarum unam sub mappa recondit, ut sit panis recorda-
tionis, in memoriam nimirum, quod Parentes ipsorum massam
farinaceam linteis involutam ex Ægypto extrusi exportarunt,
hæcque ad finem coenæ servatur, & loco agni paschalis omnium
ultimò comeditur: Alteram verò partem inter duas adhuc in-
tegras reponens placentas, præsentis usui reservat. Sumens in-
super armum ovillum fumatum ovumque tostum, ex paropside
in mensam deponit, & solam azymis certo, ut supra diximus,
ordine repletam paropsidem ambabus manibus elevat, clara vo-
ce dicens:

Hic (est) panis afflictionis,
quem comederunt patres no-
stri in terra Ægypti: omnis
esuriens accedat & edat, qui-
vis opus habens paschate, ac-
cedat, & paschatizet. Præsen-
ti anno hic; anno vero futuro

הא לחמא דעניא די אכלו
אבהתנא בארעא דמצרים
כל דכפיין יתי ויכול כל
דצריך יתי ויפסח השתא
הכא לשנה הבאה בארעא

in ter-

in terra Israel: Anno Præsenti
servi (sumus ;) anno vero fu-
turo filii libertatis (erimus.)

Hoc dicto armum ovillum fumatum & ovum tostum in pa-
ropfidem reponit, & secundâ vice pocula infunduntur, additis
iis, quæ sequuntur.

Quid discrepat nox hæc ab
omnibus (aliis) noctibus?
Quod in (reliquis) omni-
bus noctibus fermentatum si-
mul ac non fermentatum eda-
mus panem; hac verò nocte
omnino non fermentatum.
Quod item in omnibus nocti-
bus reliquas (omnes sine discrimine) comedamus herbas,
hac vero nocte non nisi ama-
ras. Quod in omnibus nocti-
bus non intingamus nec unicâ
quidem vice, hac vero nocte
duabus vicibus. Quod in om-
nibus noctibus (pro lubitu)
sive sedentes sive accumbentes;
hac vero nocte omnes solum
accumbentes comedamus.

Servi fuimus Pharaonis in
Ægypto, & eduxit nos Do-
minus Deus noster inde ma-
nu forti & brachio extenso:
Si enim (Deus) Sanctus, be-
nedictus sit ille, non eduxisset
patres nostros ex Ægypto,
adhuc & nos & filii nostri, &
filii filiorum nostrorum manci-
pia essemus Pharaonis in Æ-
gypto. Et si enim omnes sumus
sapientes, omnes prudentes,
omnes Legis periti, præce-
ptum tamen nobis est, ut enar-
remus (posteris nostris) egres-
sum Ægypti. Quicumque enim

דישראל השתא עבדין
לשנה הבאה בני חורין:

מה נשתנה הלילה הזה
מכל הלילות שבכל הלילות
אנו אוכלין חמץ ומצה
הלילה הזה כלו מצה
שבכל הלילות אנו אוכלין
שאר ירקות הלילה הזה
כלו מרור שבכל הלילות
אין אנו מטבילין אפילו פעם
אחת הלילה הזה שתי
פעמים שבכל הלילות אנו
אוכלין בין יושבים ובין
מסבין הלילה הזה כלנו
מסבין:

עבדים היינו לפרעה
במצרים ויוציאנו יי' אלהינו
משם ביד חזקה ובזרוע
נמויה ואלו לא הוציא הקדוש
ברוך הוא את אבותינו
ממצרים הרי אנו ובנינו
ובני בנינו משעבדים היינו
לפרעה במצרים ואפילו
כלנו חכמים כלנו נבונים
כלנו יודעים את התורה
מצוה עלינו לספר ביציאת
מצרים וכל המרבה
A 3 sedulo

sedulo enarraverit exitum Ægypti, is laude dignus merito habebitur.

Exemplum (habemus) de Rabbi Eleasaro, & Rabbi Josua, & Rabbi Eleasaro filio Asar-jah, & Rabbi Akiba, & Rabbi Tarphon, qui accumbentes in (Civitate) Bene Berak narrabant de exitu Ægypti totâ illâ nocte, donec venerunt discipuli eorum & dixerunt illis: Magistri nostri, appropinquavit tempus ad legendum שמע (id est orationem) matutinam:

Dixit Rabbi Eleazarus filius Azariah: Ecce ego jam ferè septuagesimum ago annum, & nunquam dignus habitus sum scire, quam ob causam enarrandus sit exitus ex Ægypto noctu, donec de illo concionatus est filius Somæ, sicuti dicitur *Deut. c. 16. v. 3. Propterea recorderis diem exitus tui de terra Ægypti omnibus diebus vitæ tuæ: Per dies vitæ tuæ, dies; per omnes vero dies vitæ tuæ, etiam noctes intelliguntur. Sapientes verò dicunt: per dies vitæ tuæ, intelligi seculum hoc præfens: per omnes verò dies vitæ tuæ, dies Messia.*

Benedictus LOCUS, [a.] qui benedictus est; Benedictus qui dedit legem populo suo Israeli (benedictus sit ille.) Respectu (enim) quatuor filiorum (hominum) locuta est

לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח:

מעשה ברבי אליעזר א ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא א ורבי טרפון שהיו מסבים בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו ג תלמידיהם ואמרו להם ד רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית:

אמר רבי אלעזר בן עזריה חרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ימי חיך היום כל ימי חיך הלילות וחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה כל ימי חיך להביא לימות המשיח:

ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא כנגד ארבעה בנים דברה Lex,

Lex, (id est, quatuor filios hominum respicit lex:) Quorum unus sapiens; alter impius: unus simplex, alter vero plane interrogare nesciens (est:)

[a] Per LOCUM Hebræis intelligitur DEUS; propterea quod, uti & Sacra Novi Testamenti Scriptura loquitur, Act. 17. v. 28. Omnes in eo vivamus, moveamur, & simus.

Sapiens quid dicit? Quænam illa sunt testimonia, ita-tuta & judicia, quæ præcepit Dominus Deus noster vobis? Tum tu quoque dicas ip-si, juxta constitutiones Pa-schatos: Non dimittunt (cœ-tum comedentium) post esum (agni) Paschalis cum bella-riis. (Hoc est, non sinunt cœ-tum comedentium post esum agni paschalis, comedere se-cundarum menfarum delicias.)

Impius quid dicit? Quis (est) hic cultus vester? Exod. c. 12. v. 26. VESTER (dicit) & non SUUS (cultus:) & quoniam se ipsum excludit à communionem, abnegat funda-mentum: Tunc tu quoque he-beta ipsi dentes & dic ipsi: pro-pterea fecit MIHI hoc DEUS in egressu MEO ex Ægypto: Exod. c. 13. v. 8. MIHI (fecit hoc Deus) & non IPSI: & quam-vis fuisset etiam ibi, non tamen redemptus fuisset.

Simplex quid dicit? Quid hoc (sibi vult?) Exod. c. 13. v. 14. Et dicas ipsi, Manus for-

תורה אחר חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול:

חכם מה הוא אומר מה העדות והחקים לו והמשפטים אשר צוה יי' אלהינו אתכם: ואף אתה אמור לו בהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקוסין:

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם ולא לו ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר אף אתה הקהר את שניו ואמור לו בעבוד זה עשה יי' לי בצאתי ממצרים לי ולא לו ואלו היה שם לא היה נגאל:

תם מה הוא אומר מה זאת ואמרת אליו בחוק

ei cda-

Et eduxit nos Deus ex Ægypto & domo servorum.

Et ille qui nescit interroga-
re, ei aperias, quemadmodum
scriptura dicit *Exod. c. 13. v.*

8. *Et annuntiabis filio tuo in die illo dicendo: propterea fecit mihi hoc Deus, in egressu meo ex Ægypto.*

Poteritne (hoc fieri) ab i-
nitio mensis? (Non;) Scri-
ptura (enim) ait, IN DIE
ILLO: (Ergo) Si IN DIE
ILLO, possum (dicere) dum
adhuc dies (est?) Non: Scriptu-
ra enim addit PROPTEREA:
Quod (Propterea;) in nullum
alium sensum dixit, nisi de ea
hora, qua panis non fermentatus & herbæ amaræ propofi-
tæ fuerint tibi.

Primò parentes nostri cul-
tores fuerunt cultus alieni, nunc
vero fecit nos appropinqua-
re (a) LOCUS ad cultum
suum, sicuti scriptura dicit:
*Josue. c. 24. v. 2. Et dixit Jo-
sua ad omnem populum; Sic di-
xit Dominus Deus Israelis,
trans-fluvium habitaverunt patres
vestri à seculo Terachi patris A-
brakami & patris Nachori, &
coluerunt Deos alienos.*

(a) LOCUS, ut supra dictum est, DEUM significat, si
majusculis literis scriptum inveniatur, quod semel hic dixisse
sufficit.

*Et accepi patrem vestrum A-
brakamum trans-fluvium, &*

יד הוציאנו יי' ממצרים
מבית עבדים:

אשר אינו יודע לשאול אתה
פתח לו שנאמר והגדרת
לבנך ביום ההוא לאמר
בעבור זה עשה יי' לי
בצאתי ממצרים:

יכול מראש חודש תלמוד
לומר ביום ההוא אי
ביום ההוא יכול מבעוד
יום תלמוד לומר בעבור
זה בעבור זה לא אמרת
אלא בשעה שמצה ומרור
מנהים לפניך:

מתחילה עובדי עבודה
זרה היו אבותינו ועכשיו
קרבתנו המקום לעבודתו
שנאמר ויאמר יהושע אל
כל העם כה אמר יי'
אלהי ישראל בעבר הנהר
ישבו אבותיכם מעולם
תרה אבי אברהם ואבי
נחור ויעבדו אלהים אחרים:

ואקח את אביכם את
אברהם מעבר הנהר ואולך
duxit

*duxit eum in tota terra Ce-
naan, & multiplicavi semen e-
jus, & dedi ipsi Isaacum, &
Isaaco dedi Jacobum & Esa-
vum, Esavo dedi montem Seir
ad hæreditandum eum; Jacob
vero & filii ejus descenderunt in
Ægyptum. Ibid. v. 3. & 4.*

Benedictus custodiens (seu
servans) fidem suam Israeli
(benedictus sit ille) Quoniam
Deus Sanctus (benedictus sit
ille) supputavit finem ad facien-
dum, quemadmodum dixit A-
brahama patri nostro in foedere
dimidiatarum partium, dicente
Scripturâ. *Gen. c. 15. v. 13. 14.*
*Et dixit Abrahamo; certo scias,
quod peregrinum futurum sit se-
men tuum in terra, quæ non
est illorum, & servire facient
eos, & affligent eos per quadrin-
gentos annos; & gentem etiam,
quæ eos in servitutem rediget,
judicabo Ego: & postea sic e-
gredientur cum facultatibus ma-
gnis.*

Et illa ipsa (fides scilicet
est,) quæ stetit patribus no-
stris & nobis, quia non u-
nus tantum insurrexit contra
nos ad consumendum nos; Ve-
rum in qualibet generatione &
generatione insurgunt contra
nos ad consumendum nos; Et
(tamen) Deus sanctus (bene-
dictus sit ille) liberator noster
è manibus eorum (est.)

Egredere & disce, quid
quæsierit Laban Aramæus

9.

אותו בכל ארץ כנען וארבה
את זרעו ואתן לו את יצחק
ואתן ליצחק את יעקב ואת
עשו ואתן לעשו את הר
שעיר לרשת אותו ויעקב
ובניו ירדו מצרים:

ברוך שומר הבטחתו
לישראל ברוך הוא שהקדוש
ברוך הוא חשב את הקץ
לעשות כמו שאמר
לאברהם אבינו בכרית בין
הבתרים שנאמר ואמר
לאברהם ידוע תדע כי גר
יהיה זרעך בארץ לא להם
ועבדים וענו אותם ארבע
מאות שנה וגם את הגוי
אשר יעבדו דן אנכי
ואחרי כן יצאו ברכוש גדול:

והיא שעמדה לאבותינו
ולנו שלא אחד בלבד
עמד עלינו לכלותינו אלא
שבכל דור ודור עומדים
עלינו לכלותינו והקדוש
ברוך הוא מצילנו מידם:

צא ולמד מה בקש לבן
הארמי לעשותו ליעקב
B facere

facere Jacobo patri nostro? Pharaon enim non nisi super masculos decrevit; Laban vero quæsit omnes extirpare, sicuti scriptura dicit: *Aramæus perdens patrem meum: Et descendit in Ægyptum; & peregrinatus est ibi cum paucis viris, & factus est ibi in gentem magnam, fortem, & multam: Deut. 26. v. 5.*

Et descendit in Ægyptum: coactus, juxta verbum illud divinum: *Gen. c. 15. v. 13. & 14.*

Et peregrinatus est ibi: docet, quod non descenderit ad manendum, sed ad peregrinandum ibi: Sicuti scriptura dicit: *Gen. cap. 47. vers 4. Et dixerunt ad Pharaonem: ad peregrinandum in terra venimus: quia non est pascuum pecori, quod est servis tuis; quoniam gravis (est) hæc fames in terra Cœnaan: Et nunc habitent, quæso, servi tui in terra Gosen.*

Cum paucis viris: quemadmodum scriptura dicit. *Deut. cap. 10. v. 22. Cum 70. animabus descenderunt patres tui in Ægyptum, & nunc posuit te Dominus Deus tuus tanquam stellas cœli in multitudinem.*

אבינו שפרעה לא גזר
אלא על הזכרים
ולבן בקש לעקור את
הכל שנאמר ארמי אובד
אבי וירד מצרימה ויגר
שם במתי מעט ויהי
שם לגוי גדול עצום
ורב:

וירד מצרימה אנוס על
פי הדיבור:

זיגר שם מלמד שלא
להשתקע אלא לגור שם
שנאמר ויאמרו אל פרעה
לגור בארץ באנו כי אין
מרעה לצאן אשר לעבדיך
כי כבוד הרעב בארץ כנען
ועתה ישבו נא עבדיך
בארץ גושן:

במתי מעט כמו שנאמר
בשבעים נפש ירדו שם
אבותיך מצרימה ועתה
שמך יי' אלהיך כנכבי
השמים לרוב:

Et

Et factus est ibi in gentem magnam: docet, quod fuerit ibi populus Israeliticus inventus magnus.

Et fortem: sicuti scriptura dicit; *Exod. c. 1. v. 7. Et Filii Israel fructificaverunt, & se in morem reptilium produxerunt, & multiplicati sunt, & roborati sunt in valde valde, & repleta est terra eis.*

Et multam: sicuti dicitur *Ezech. c. 16. vers. 7. Decem millia veluti germen agri dedi te, & multiplicata es, & magnificata es, & ingressa es in ornamento ornamentorum, ubera intumuerunt, & pilus tuus germinavit, & tu nuda & resecta.*

Et malefecerunt nobis Ægyptii: sicuti dicitur *Exod. cap. 1. vers. 10. Agedum sapientiam intendemus (ingenii nervos intendemus) in illum, ne forte multiplicetur, & sit cum evenerit bellum, & addatur etiam ipse super inimicis nostris, & pugnet contra nos, & ascendat de terra.*

Et afflixerunt nos: sicuti dicitur *Exod. cap. 1. vers. 11. Ut affligerent eum oneribus suis, & edificavit (Israel) urbes armamentariorum Pharaoni Pitbomum & Ramesesum,*

ויהי שם לגוי גדול
מלמד שהיו ישראל
מצויינין שם גדול:

ועצום שנאמר ובני
ישראל פרו וישרצו וירבו
ויעצמו במאד מאד ותמלא
הארץ אותם:

ורב כמו שנאמר רבבה
כצמח השדה נתתיך
ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי
עדים שדים נכוננו ושערך
צמח ואת ערום וערירי:

וירעו אותנו המצרים
כמו שנאמר הבה
נתחכמה לו פן ירבה
והיה כי תקראנה
מלחמה ונוסף גם הויה
על שונאינו ונלחם בנו
ועלה מן הארץ:

ויענונו כמו שנאמר
למען ענותו בסבלותם
ערי מסכנות לפרעה את
פתום ואת רעמסס:

Et imposuerunt nobis
servitutum duram : sicuti
scriptura dicit , *Exod. cap. 1.*
vers. 13. Et servire fecerunt
(coegerunt servire) Ægyptii fi-
lios Israel per sævitiam.

Et clamavimus ad Do-
minum , Deum patrum
nostrorum , & audivit
Deus vocem nostram ,
& vidit afflictionem no-
stram , & ærumnas no-
stras , & oppressionem
nostram.

Et clamavimus ad Do-
minum , Deum patrum
nostrorum : sicuti dicitur ,
Exod. cap. 2. vers. 23. Et fuit
post multos istos dies & mortuus
est Rex Ægypti , & suspirarunt
filiis Israel de servitute & voci-
ferati sunt , & ascendit clamor
eorum ad Deum de servitute.

Et audivit Deus vo-
cem nostram : quemadmo-
dum dicitur , *Exod. c. 2. vers.*
24. Et audivit Deus clamorem
(lamentabilem) eorum , & re-
cordatus est Deus fœderis sui cum
Abrahamo , cum Isaaco & cum
Jacobo.

Et vidit afflictionem
nostram : Hoc est ; disper-
sionem per omnem viam terræ ,

ויתנו עלינו עבודה
קשה כמו שנאמר ויעבדו
מצרים את בני ישראל
בפרך :

ונצעק אל יי אלהי א
אבותינו וישמע יי את
קולנו וירא את ענינו ואת
עמלינו ואת לחצינו :

ונצעק אל יי אלהי א
אבותינו כמו שנאמר ויהי
בימים הרבים ההם א
וימת מלך מצרים ויאנהו
בני ישראל מן העבודה
ויזעקו ותעל שועתם אל
האלהים מן העבודה :

וישמע יי את קולנו כמו
שנאמר וישמע אלהים את
נאקתם ויזכור את בריתו
את אברחם את יצחק
ואת יעקב :

וירא את ענינו ו
פרישות דרך ארץ כמו

quem-

quemadmodum dicitur *Exod. c. 2. vers. 25. Et vidit Deus filios Israel & cognovit Deus.*

Et ærumnas nostras: Hæ sunt filii; sicuti dicitur *Exod. cap. 1. vers. 22. Omnem filium, qui nascetur, in fluvium projicietis, & omnem filiam relinquetis vivam.*

Et oppressiones nostras: Hæ sunt angustia, quemadmodum scriptura dicit *Exod. cap. 3. vers. 9. Et etiam vidi oppressionem, quâ Ægyptii opprimunt eos.*

Et eduxit nos Deus ex Ægypto manu forti, & brachio extenso, & timore magno, & signis, & portentis.

Et eduxit nos Deus ex Ægypto: Non per manus Angeli, nec per manus Seraphini, nec per manus Legati; Sed Deus, (Benedictus sit ille) gloriâ suâ & ILLE IPSE, quemadmodum scriptura dicit *Exod. cap. 12. vers. 12. Et transibo per terram Ægypti in hac nocte, & percutiam omnem primogenitum in terra Ægypti ab homine, & usque ad jumentum, & in*

¹³ שנאמר וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים:

ואת עמלינו אלו הבנים כמו שנאמר על הבן הילוד היאורה תשליכהו וכל הבת תחיון:

ואת לחצינו זו הדחק כמו שנאמר וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם:

ויוציאנו יי' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים:

ויוציאנו יי' ממצרים לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי השליח אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו שנאמר ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה ואהיכתו כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד אש

omnes Deos Ægyptio-
rum faciam judicia, E-
GO Tetragrammaton:

בהמה ובכל אלהי מצרים
אעשה שפטים אני יי:

Et transibo per ter-
ram Ægypti: EGO & non
Angelus.

ועברתי בארץ מצרים
אני ולא מלאך:

Et percutiam omnem
primogenitum: EGO &
non Seraphinus.

והכיתי כל בכור אני
ולא שרף:

Et in omnes Deos Æ-
gyptiorum faciam Judi-
cia: EGO & non Legatus.

ובכל אלהי מצרים א
אעשה שפטים אני ולא
השליח:

EGO TETRAGRAM-
MATON: EGO IPSE & non
alius.

אני יי אני הוא ולא
אחר:

Manu forti: Hæc est pe-
stis, sicuti dicitur Exod. cap. 9:
vers. 3. Ecce manus Domini fu-
tura est in pecus tuum, quoderit
in agro, in equos, asinos & ca-
melos, in armentum & gregem,
peste gravi valde.

ביד חזקה זו דבר כמו
שנאמר הנה יד יי יהיה
במקנך אשר בשדה סס
בסוסים בחמורים בגמלים
בבקר ובצאן דבר כבוד
מאד:

Et brachio extenso:
Intellige gladium; quemadmo-
dum Scriptura dicit. I. Par. 21.
vers. 16. Et gladius ejus evagi-
natus in manuejus, extensus su-
pra Ferusalem.

ובזרוע נטויה זו החרב
כמו שנאמר וחרבו שלופה
בידו נטויה על ירושלים:

Et timore magno:
Intellige revelationem Deita-

ובמורא גדול זו גילוי
שכינה כמו שנאמר א

tis

tis, quemadmodum Scriptura dicit; Deut. cap. 4. vers. 34. Aut num tentaverit Deus (ul- lus) venire & accipere sibi gen- tem è medio gentis, tentationi- bus, signis & portentis, bello- que & manu forti, & brachio extenso, & timoribus magnis, sicut omne, quod fecit vobis Do- minus Deus vester in Ægypto ad oculos tuos.

Et signis: Hæc sunt ba- culus, quemadmodum dicitur Exod. cap. 4. vers. 17. Et ba- culum hunc accipies in manum tuam, quo facies signa:

Et Portentis: Hæc sunt Sanguis, quemadmodum Scri- ptura dicit: Joel. cap. 3. vers. 3. Et dabo portenta in caelo & in terra sanguinem, & ignem & ascensionem fumi.

Alius sensus: Manu forti duo; & brachio extenso duo: Timore magno duo; & signis duo: & portentis duo; mira- cula fecit: Et hæc sunt decem isti ictus, quos adduxit Deus, sanctus (benedictus sit ille) su- pra Ægyptios in Ægypto, & hi sunt: SANGUIS, RANÆ, PEDICULI, INSECTO- RUM MIXTURA, PE- STIS, ULCERA, GRAN- DO, LOCUSTÆ, TE- NEBRÆ, PERCUSSIO PRIMOGENITORUM.

Cum hucusque pervenerunt inflictarum mentionem faciant:

הנמה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים אסא ובמלחמה וביד חזקה אסא ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים בכל אשר עשה לכם יי' אלהיכם אסא במצרים לעיניך:

ובאותות זו המטה כמו שנאמר ואת המטה הזו תקח בידך אשר תעשה בו את האותות:

ובמופתים זו הדם כמו שנאמר ונתתי מופתים ב- בשמים ובארץ דם ואש ותמרות עשן:

דבר אחר ביד חזקה שתיים ובזרוע נטויה שתיים ובמורא גדול שתיים ובמופתים שתיים אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על א- מצרים במצרים אלו הן דם צפרדע כנים ערוב דבר ישחין ברד ארבה חשך מכות בכורות:

ut decem plagarum Ægyptiis unusquisque poculo suo sibi pro- pius

pius appposito, plagas illas decem seriatim recenset: & dum singulas appellat, digitorum minimo in calicem intincto, toties in mensa destillat.

Rabbi Jehuda significavit eas (hiscetribus) vocabulis technicis, DEZACH, HADASCH, BEACHABH, (sumendo enim singularum decem plagarum initiales literas, confecit tres dictiones; cujus rei exemplum esto in latinis hoc: sumatur ex dictione primæ plagæ Sanguis S. ex secunda Ranæ R. ex tertia Pediculi P. ex quarta Infectorum mixtura, I quæ quatuor, per combinationem constituere possunt SPIR. vel PRIS vel SIRP vel RISP &c. quod in eum tantum finem fit, ut eo melius sibi hisce literis decem plagas in memoriam revocent.)

Rabbi Jose Galilæus dicit: unde (discimus) quod tu dicis: Ægyptios in Ægypto percussos esse decem ictibus, in mari verò percussos esse quinquaginta ictibus?

(Inde discimus:) in Ægypto quid dicit Scriptura? *Et dixerunt Magi ad Pharaonem: digitus Dei est hoc, Exod. cap. 8. vers. 15:* In mari vero quid dicit Scriptura? *Exod: cap. 14. v. 31: Et vidit Israel manum magnam, quâ operatus est Deus in Ægyptios: & timuerunt (populus) DEUM, & crediderunt in DEUM & in Moseb servum ejus. Quot jam percussi sunt ictibus cum unum tantummodo digitum in Ægypto sentirent? decem: dicam ergo nunc; in Ægypto percussi erant decem ictibus & unus modo erat digitus: Et jam cum in mari totam quinque digitis constantem ma-*

רבי יהודה היה נותן בהם סמנים דצ"ך עד"ש בא"הב:

רבי יוסי הגלילי אומר מנין אהרן אומר שלקו ע"ה המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו ע"ה המישים מכות:

במצרים מה הוא אומר ויאמרו החרטמים אל ל"פ פרעה אצבע אלהים הוא ועל הים מה הוא אומר וירא ישראל את הים ע"ה חגדולה אשר עשה יי' ע"ה במצרים ויראו העם את יי' ויאמינו ביי' ובמשה א עבדו כמה לקו באצבע עשר מכות אומר מעתה

ממ

num experti fuerint, sequitur eos quinquaginta ictibus in mari fuisse percussos:

Rabbi Elieser dicit; Unde (discimus) quod quilibet ictus, quem adduxit (Deus) Sanctus (benedictus sit ille) super Ægyptios in Ægypto, fuerit ex quatuor ictibus, de quibus Scriptura dicit. *Psal. 78. vers. 49. Misit in eos furorem iræ suæ, indignationem, & excandescen-
tiam, angustiam, & immissio-
nem Angelorum malorum:* Indignatio unus (est ictus;) Excandescencia secundus; Angustia tertius; Immissio Angelorum malorum quartus. Nunc ergo dic; Si in Ægypto percussi sunt quadraginta ictibus (uno digito,) sequitur eos in mari, (ubi rotam manum fenerunt,) ducentis percussos fuisse ictibus.

Rabbi Akiba dicit; Unde (discimus) quod quilibet ictus, quem adduxit (Deus) Sanctus (benedictus sit ille) super Ægyptios in Ægypto, fuerit ex quinque ictibus, de quibus Scriptura dicit. *Psal. 78. vers. 49. Et misit in eos furorem iræ suæ, indignationem & excandescen-
tiam, angustiam, immissionem Angelorum malorum:* Ira ejus unus (est ictus;) Indignatio secundus; Excandescencia tertius; Angustia quartus; Immissio Angelorum malorum quintus; Nunc ergo dic; Si in Ægypto percussi sunt quinquaginta ictibus (uno digito;)

במצרים לקו עשר מכות
ועל הים לקו חמישים מכות:

רבי אליעזר אומר מנין
שכל מכה ומכה שהביא
הקדוש ברוך הוא אל
המצרים במצרים היתה
של ארבע מכות שנאמר
ישלח כס חרון אפו עברה
וזעם וצרה משלחת מלאכי
רעים עברה אחת וזעם
שתים וצרה שלש משלחת
מלאכי רעים ארבע אמור
מעתה במצרים לקו לא
ארבעים מכות ועל הים
לקו מאתיים מכות:

רבי עקיבא אומר מנין
שכל מכה ומכה שהביא
הקדוש ברוך הוא על
המצרים במצרים היתה
של חמש מכות שנאמר
ישלח כס חרון אפו עברה
וזעם וצרה משלחת
מלאכי רעים אפוא אחת
עברה שתים וזעם שלש
וצרה ארבע משלחת
מלאכי רעים חמש אמור
sequi

sequitur eos in mari, (ubi totam quinque digitis constantem manum experti sunt;) ducentis & quinquaginta percussos fuisse ictibus.

פעתרה במצרים לקו אט
חמישים מכות ועל הים לקו
חמישים ומאתים מכות :

כמה מעלות טובות למקום עלינו

אלו	הוציאנו ממצרים	ולא
	עשרה בהם שפטים	דיינו
אלו	עשרה בהם שפטים	ולא
	עשרה באלהיהם	דיינו
אלו	עשרה באלהיהם	ולא
	הרג בכוריהם	דיינו
אלו	הרג בכוריהם	ולא
	נתן לנו את ממונם	דיינו
אלו	נתן לנו את ממונם	ולא
	קרע לנו את הים	דיינו
אלו	קרע לנו את הים	ולא
	העבירנו בתוכו בהרבה	דיינו
אלו	העבירנו בתוכו בהרבה	ולא
	שקע צרינו בתוכו	דיינו
אלו	שקע צרינו בתוכו	ולא
	ספק צרכינו במדבר ארבעים שנה	דיינו
אלו	ספק צרכינו במדבר ארבעים שנה	ולא
	האכילנו את המן	דיינו
אלו		

אלו	האכילנו את הטן	פ.י.	ולא
אלו	נתן לנו את השבת		דיינו
אלו	נתן לנו את השבת		ולא
אלו	קרבנו לפני הר סיני		דיינו
אלו	קרבנו לפני הר סיני		ולא
אלו	נתן לנו את התורה		דיינו
אלו	נתן לנו את התורה		ולא
אלו	הכניסנו לארץ ישראל		דיינו
אלו	הכניסנו לארץ ישראל		ולא
	בנה לנו את בית הבחירה		דיינו

QUàm multas dignitates (immunitates) bonas contulit nobis LOCUS. (Scilicet Deus.)

Et non	Si enim eduxisset nos ex Ægypto, fecisset de eis judicia,	sufficeret nobis:
Et non	Si fecisset de eis Judicia, fecisset de Diis eorum,	sufficeret nobis:
Et non	Si fecisset de Diis eorum, occidisset primogenita eorum,	sufficeret nobis:
Et non	Si occidisset primogenita eorum, dedisset nobis divitias ipsorum,	sufficeret nobis:
Et non	Si dedisset nobis divitias ipsorum, divisisset nobis mare,	sufficeret nobis:
Et non	Si divisisset nobis mare, traduxisset nos per medium ejus in arida,	sufficeret nobis:
Et non	Si traduxisset nos per medium ejus in arida, submersisset affligentes nos in medio ejus,	sufficeret nobis:
Et non	Si submersisset affligentes nos in medio ejus, procurasset nobis necessaria ad sufficientiam nostram, quadraginta annis in deserto,	sufficeret nobis:
	Si necessaria nobis procurasset ad sufficientiam nostram, quadraginta annis in deserto,	

Et non	fecisset nos comedere Manna;	sufficeret nobis:
Et non	Si fecisset nos comedere Manna, dedisset nobis Sabbathum,	sufficeret nobis:
Et non	Si dedisset nobis Sabbathum, fecisset nos accedere ad montem Sinai,	sufficeret nobis:
Et non	Si fecisset nos accedere ad montem Sinai, dedisset nobis Legem,	sufficeret nobis:
Et non	Si dedisset nobis Legem, congregasset nos in terra Israel,	sufficeret nobis:
Et non	Si nos congregasset in terra Israel, ædificasset nobis domum electionis,	sufficeret nobis:

Ita post unum (beneficium) multiplicavit, (& multiplicia hæc sua beneficia rursus) duplicando duplicavit LOCUS (id est Deus) nobis, educens nos ex Ægypto, & faciens de eis judicia, & etiam de Diis eorum, & occidens primogenita ipsorum, & dans nobis divitias eorum: & dividens nobis mare, & traducens nos per medium ejus in arida: et submergens affligentes nos in medio ejus. Et necessaria nobis procurans ad sufficientiam quadraginta annis in deserto, & comedere nos faciens MANNA: Et dans (instituens) nobis Sabbathum; Et accedere nos faciens ad montem Sinai, & dans nobis Legem; Et congregans nos in terra Israël, & ædificans nobis domum electionis, ut redderemus nobis (ibi DEUM) propitium super omnes iniquitates nostras.

Rabban Gamaliel dicit: Quicumque non dixerit tria hæc verba in Paschate; non dimittit-

על אחת כמה וכמה
טובה ומכפלת למקום
עלינו שהוציאנו ממצרים
ועשה בהם שפטים ועשה
באלהיהם והרג בכוריהם
ונתן לנו את ממונם וקרע
לנו את הים והעבירנו
בתוכו בחרבה ושקע צרינו
בתוכו וספק צרכינו במדבר
ארבעים שנה והאכילנו
את המן ונתן לנו את
השבת וקרבנו לפני הר
סיני ונתן לנו את התורה
והכניסנו לארץ ישראל
ובנה לנו את בית
הבחירה לכפר על כל
עונותינו:

רבן גמליאל אומר כל
שלא אומר שלשה ללא

tetur

tetur è manibus debitorum suorum: Et hæc sunt; PASCHA, PANIS AZYMUS & HERBÆ AMARÆ.

דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור:

Qui enim Verba hæc non habuerit in ore; ea nec habebit in mente, & per consequens Pascha non ritè seu sanctè celebrabit.

PASCHA, quod ederunt patres nostri in tempore, quo domus sanctuarii stetit, quâ de causa? hæc de causa; Quia transiit (Deus) Sanctus (benedictus fit ille) ædes parentum nostrorum in Ægypto, sicuti dicitur, *Exod. cap. 12. vers. 27. Victima Paschatos hæc Deo, qui transiit domos filiorum Israël in Ægypto cum cæderet Ægyptios; & domos nostras eripuit: & inclinavit populus verticem & incurvaverunt se.*

פסח שהיו אבותינו אנו אוכלים בזמן שנית המקדש קיים על שום מה על שום שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא ליי אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת צבתינו הציל ויקוד העם וישהחוו:

Hic placentam azymam è paropside sumptam accumbentibus ostendens dicit:

AZYMUS hic PANIS, quem nos edimus: quâ de causa? quia non sufficiebat tempus, ut massa parentum nostrorum fermentaretur, donec revelatus est super illos Rex Regum Regum, (Deus) Sanctus (benedictus fit ille) & liberavit eos, sicuti Scriptura dicit; *Exod. cap. 12. vers. 39. Et coxerunt ex massa illa, quam eduxerunt ex Ægypto, placentas azymas, quia non erat fermentata: expulsi enim erant ex Ægypto, & non potuerunt cunctari, etiam viaticum non comparaverant sibi.*

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד זמם שננלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ונאלם שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים ענות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם:

Quo dicto eandem placentam in patinam reponit, Raphanumque majorem inde desumptum, accumbentibus monstrans, ait:

HERBÆ AMARÆ HÆ, quas nos edimus; qua de causa? eam ob causam, quod amaritudine affecerunt Ægyptii, vitam parentum nostrorum in Ægypto: sicut dicitur *Exod. cap. 1. vers. 14. Et amaritudine affecerunt vitam eorum servitute dura, in luto, in lateribus, & in omni servitute agri, quam servierunt eis per servitiam.*

מרור זה שאנו אוכלים
על שום מה על שום
שמררו המצרים את חיי
אבותינו במצרים שנאמר
ויסררו את חייהם בעבודה
קשה בחומר ובלבנים
ובכל עבודה בשרה את כל
עבודתם אשר עבדו בהם
בפרך:

His dictis Raphanum in patinam reponens, pergit:

In omni generatione & generatione quivis tenetur se ipsum considerare, ac si ipse exivisset ex Ægypto, quemadmodum Scriptura dicit: *Exod. cap. 13. vers. 8. Et annuntiabis filio tuo in die isto dicendo: propterea fecit mihi DEUS in egressu meo ex Ægypto:*

Non tantum parentes nostros redemit (Deus) Sanctus (benedictus sit ille;) sed etiam nos redemit cum eis, quemadmodum Scriptura dicit: *Deut. cap. 6. vers. 23. Et nos eduxit inde, ut deduceret nos ad dandum nobis terram, quam juravit patribus nostris.*

בכל דור ודור הייב אדם
לראות את עצמו כאלו
הוא יצא ממצרים שנאמר
והגדת לבנך ביום ההוא
לאמר בעבור זה עשה
י' לי בצאתי ממצרים:

לא את אבותינו גאל
הקדוש ברוך הוא בלבד
אלא אף אותנו גאל אף
עמם שנאמר ואתנו א
הוציא משם למען הביא
אותנו לתת לנו את הארץ
אשר נשבע לאבותינו:

Cum hucusque pervenerunt, quilibet suum recipit poculum, manibusque tam diu tenet, donec Pater-familias absolutis sequentibus hymnis, subsequenter pronunciavit benedictionem.

Pro:

Propterea nos obligati sumus ad laudandum, celebrandum, laudibus efferendum, glorificandum, exaltandum, decorandum, benedicendum, extollendum, & victorem eum prædicandum, qui fecit patribus nostris & nobis omnia signa hæc: Eduxit nos è servitute in libertatem, è mœrore ad gaudium, è luctu ad diem festum, è caligine ad lucem magnam, & è mancipatu in redemptionem: & dicemus coram eo canticum novum, Hallelu-jah:

Hallelu-jah, Laudate servi Domini, laudate nomen Domini: Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & usque in seculum: A Solis ortu usque ad occasum ejus, laudatum est nomen Domini: Excelsus super omnes gentes Dominus, super cœlos gloria ejus. Quis sicut Dominus Deus noster, exaltans se ad habitandum, humilians (vero) se ad videndum in cœlis & in terra? Erigens de pulvere tenuem, de sterquilinio elevabit egenum: Ad sedere faciendum cum magnificis. cum magnificis populi sui: Sedere faciens sterilem in domo, matrem filiorum lætantem: Hallelu-jah:

הבירה אם הבנים שמחה הללויה:

לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה ולקלם למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו הוציאנו מעבדות לחירות סיגון לשמחה מאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו שירה חדשה 44 הללויה:

הללויה הללו עבדי יי' הללו את שם יי' יהי שם יי' מבורך מעתה ועד עולם ממזרח שמש עד 4 מבוא מהלל שם יי' 4 רם על כל גוים יי' על השמים כבודו מי כיי' א אלהינו המגביהי לשבת חמשפילי לראות בשמים ובארץ מקימי מעפר דל מאשפות ידים אביון 44 להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו מושיבי עקרת

In egrediendo Israel ex Ægypto, domus Jahacob de populo barbaro: Fuit Jehuda in sanctitatem ejus, Israel Dominia ejus: Mare vidit & fugit, Jarden circumvit retrorsum: Montes exilierunt sicuti arietes, colles sicuti filii gregis: Quid tibi mare quod fugisti, & Jarden circuisti retrorsum? Montes saltastis sicuti arietes, colles sicuti filii gregis? A facie Domini contremuit terra, à facie Dei Jahacob: Convertens petram in stagnum aquarum, silicem in fontes aquarum.

אלהי יעקוב תהופכי הצור
מים:

בצאת ישראל ממצרים
בית יעקוב מעם לועז
היתה יהודה לקדשו
ישראל ממשלותיו
ראת זינוס הירדן תשוב
לאחור ההרים הקדו
כאלים נבעות כבני צאן
מה לך הים כי תנוס
הירדן תשוב לאחור
ההרים תרקדו כאלים
נבעות כבני צאן
מלפני ארון חולי ארץ
מלפני אגם מים חלמיש
למעני

Hic elevando pocula, altiori modulamine, Pater-familias sequentes has duas, calicem agitando, dicit benedictiones; & bibunt singuli, ac in mensam pocula reponunt.

Benedictus sis tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, qui redemit nos, & redemit etiam patres nostros ex Ægypto, & attingere fecit nos noctem hanc ad comedendum in ea panem azymorum, & herbas amaras. Sic Domine, Deus noster, & Deus patrum nostrorum, pertingere facias nos ad Solemnitates, & annua festa alia obventura nobis in pace, gaudentes in ædificatione civitatis tuæ, & lætantes in cultu tuo; Et edamus ibi de sacrificiis & victimis paschalibus, quorum sanguis porrigetur ad parietem altaris tui in beneplacitum; Et tunc laudabimus te Cantico no-

בא"י אמרה אשר נאלנו
ונאל את אבותינו
ממצרים הגיענו הלילה
הזה לאכול בו מצה
וסרוד כן יי' אלהינו
ואלהי אבותינו הגיענו
למועדים ולרגלים אחרים
הבאים לקראתינו לשלום
שמחים בבנין עירך וששון
בעבודתך ונאכל שם
הזבחים ומן הפסחים אשר
יגיע דמם על קיר מזבחך

vo propter redemptionem nostram, & propter redemptionem animarum nostrarum: Benedictus (sis) tu, Domine, (qui) redemisti Israëlem.

לרצון ונודה לך שיר חדש
על גאולתנו ועל פדות
נפשנו ברוך אתה יי גאל
ישראל:

Benedictus (sis) tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, creans fructum vitis.

באיי אמ"ה בורא פרי
הגפן:

Post hæc secunda vice adfertur pelvis cum mantili, & singuli ordine lavant manus, dicentes:

Benedictus (sis) tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, qui sanctificavit nos præceptis suis, & præcepit nobis lotionem manuum.

באיי אמ"ה אשר קדשנו
במצותיו וצונו על נטילת
ידיים:

Deinde Pater-familias sub linteolo positam priorem, quam Sacerdotes designare diximus, promens placentam; simul & mediam Levitas designantem; illasque sequente hac benedictione agit, dicens:

Benedictus (sis) tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, qui producit panem de terrâ.

באיי אמ"ה המוציא
לחם מן הארץ:

Factâ benedictione, de superiori frustulum defringit, non autem comedit, donec super mediam placentam, peculiarem hanc subsequenter pronuntiaverit benedictionem:

Benedictus (sis) tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, qui sanctificavit nos præceptis suis, & præcepit nobis comestionem panis azymi:

באיי אמ"ה אשר קדשנו
במצותיו וצונו על אכילת
מצה:

Postea defringit utrique placentæ frustulum, alterumque alteri imponit, eaque conjunctim edit, atque eadem ratione reliquis etiam distribuit; qui dicta utraque benedictione, ea absumunt. Hinc aliquid amararum herbarum sumit, quæ, ut dictum, stramen, quo limum olim consolidarunt, denotat: id-

que

que in massam, ex ficibus, dactylis, uvis passis &c: confectam, lutumque denotantem, intingit: & post hanc benedictionem comedit, cæterisque distribuit, qui id, dictâ benedictione, comedunt, dicentes:

Benedictus (sis) tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, qui sanctificavit nos præceptis suis, & præcepit nobis comestionem herbarum amararum.

בא"י אמ"ה אשר קדשנו
במצותיו וצונו על אכילת
מרור:

Deinde tertiam, quæ (ut supra dictum est) Israëlitas denotat, promens placentam, frangit de ea frustulum: illudque, herbis amaris vel raphano majore involutum, comedit; hisce, absque omni benedictione, additis:

Sic fecit Hillel in tempore, quo domus sanctuarii stetit: involvit pani azymo herbas amaras, & sic unâ comedit, ad confirmandum, quod dicitur Num. 9. vers. 11. *Cum panibus azymis & herbis amaris comedant illud.*

כן עשה הלל בזמן
שבית המקדש קיים היה
כורך מצה ומרור ביחד
לקיים מה שנאמר על
מצות ומרורים יאכלוהו:

Absoluta hucusque hujus sacrae Coenæ oratione, incipiunt cœnare, hac tamen Patris-familias additâ admonitione; comedant ita, ut postea recordationis panem adhuc avidè & devotè recipere queant: Itaque Coenâ necessariò ante mediam noctem solemniter absolutâ, media recordationis, sub mappa recondita, placentâ à Patre-familias promitur, distribuitur & comeditur. Deinde tertium ordine, quod idem primum est gratiarum actionis poculum, singulis infunditur: Et Pater-familias ipse gratias agere tenetur; petitâ primùm ab accumbentibus veniâ. Quod si Sacerdos præsto sit, ipsi præ omnibus hunc honorem defert, deinde Doctoribus, postea Rabbinis vel Magistris, tandem reliquis: & dicit:

Cum licentiâ Dn. Sacerdotis, Doctorisque nostri summi, Magistrorum nostrorum, & præsentis Sodalitatis meæ, benedicamus Deo nostro, quod de (bonis) suis comedimus, & de bonitate ejus vivimus:

ברשות הכהן מורינו
הרב רבנים רבותי נכרך
אלהינו שאכלנו משלו
ובטובו חיינו:
Cui

Cui accumbentes uno ore respondent:

Benedictus Deus noster, quod de (bonis) suis comedimus, & de bonitate ejus vivimus.

ברוך אלהינו שאכלנו

משלו ובטובו חיינו:

His dictis Pater-familias gratias agens dicit:

Benedictus sit ille, & benedictum nomen ejus. Benedictus sis tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, alens totum mundum bonitate, benignitate, gratia & misericordia sua: Dans panem omni carni, quoniam in seculum gratia ejus. Et per bonitatem ejus nihil unquam defecit nobis, neque defuturum est nobis alimentum in seculorum secula, propter nomen ejus sanctum: quoniam ille pascens & alens omnia, & benefaciens omnibus, & parans alimentum omnibus creaturis suis, quas creavit: Benedictus sis tu, Domine, altor omnium:

ברוך הוא ברוך שמו בא"י אמ"ר הו"ן את העולם כלו בטובו בחן בהסדר וברחמים הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו ובטובו לא הגדול תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד בעבור שמו הגדול כי הוא זן ומפרנס לכל האדם ומטיב לכל ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא בא"י הו"ן את הכל:

Laudabimus te, Domine, Deus noster, quod hæreditare fecisti parentes nostros terram desiderabilem, bonam & latam, & quod eduxisti nos de terrâ Ægypti, & liberaisti nos de domo servitutis, & propter fœdus tuum, quod figillasti in carne nostrâ, & propter legem tuam, quam edocuisti nos, & propter statuta tua, quæ notificasti nobis, & propter benignitatem & gratiam, quibus benignum te nobis præ-

נודה לך יי אלהינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חסדה טובה ורחבה ועל שהוצאתנו מארץ מצרים ופדיתנו מבית עבדים ועל בריתך שהתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו ועל חקיך שהודעתנו ועל חיים חן וחסד שהוננתנו ועל

D 2

bauisti,

buisti, propterque esum cibi, quo tu nos alis & pascis jugiter, omni die, quovis tempore, & qualibet hora.

Et propter hæc omnia, Domine Deus noster, laudamus te & benedicimus tibi; Benedictum sit nomen tuum in ore omnis viventis jugiter & in sempiterna secula, sicuti scriptum est *Deut. cap. 8. vers. 10. Et comedes, & saturaberis, & benedices Domino Deo tuo, propter terram bonam, quam dedit tibi.* Benedictus sis tu, Domine, propter terram & propter alimentum.

Miserere, Domine, Deus noster, Israelis populi tui, & Jerusalem civitatis tuæ, & Zion habitaculi gloriæ tuæ, & regni domus Davidis uncti tui, & Domus istius magnæ & sanctissimæ, in qua nomen tuum invocatum erat: Deus noster, Pater noster, Rex noster, Pastor noster, Altor noster, Nutritor noster, Sustainator noster & dilatator noster, dilata nos, Domine, Deus noster, cito in omnibus angustiis nostris, & ne facias nos, quæso, egere, Domine, Deus noster, opera & ope carnis & sanguinis, neque mutatione eorum, sed solum manu tua plena, aperta, sancta, & lata; ne forte confundamur & erubescamus in sempiterna secula:

והרחבה שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד:
Deus

אכילת מזון שאתה זן אנו ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה:

ועל הכל יי' אלהינו אנו מודים לך ומברכים אותך יתברך שמך בפה כל חי תמיד לעולם ועד ככתוב ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך לא ברוך אתה יי' על הארץ ועל המזון:

רחם יי' אלהינו על ארץ ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד אשיהך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו אלהינו אבינו מלכנו רענו זנינו פרנסנו וכלכלנו לא והרויחנו והרוח לנו יי' אלהינו מהרה מכל ארצנו ונתנו ונא אל תצריכנו יי' אלהינו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי אגל הלואתם כי אם לידך המלאה הפתוחה והקדושה

Deus noster, & Deus patrum nostrorum, ascendat & veniat, accedat, videatur & acceptetur, & exaudiatur, & visitetur, & cogitetur memoria nostra, & visitatio nostra, & memoria parentum nostrorum, & memoria uncti filii Davidis, servi tui, & memoria Jerusalem, civitatis sanctitatis tuæ, & memoria omnis populi tui Domus Israël coram te in evasione, in bonum, in beneficentiam, in gratiam, in misericordiam, ad pacem in die festi azymorum hoc; recordare nostri, Domine, Deus noster, in ipso, in (nostri) bonum, & visita nos in ipso ad benedictionem, & salva nos in eo ad vitas. Et in VERBO SALUTIS & misericordie parce, propitius esto & miserere nostri: Et salva nos, quoniam ad te oculi nostri, quia tu es Rex gratiofus & misericors.

עֵינֵינוּ כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנוּן וְרַחוּם אַתָּה:

Et ædifica Jerusalem, civitatem Sanctitatis tuæ cito in diebus nostris, Benedictus sis tu, Domine, ædificans miseracionibus suis Jerusalem: Amen.

Benedictus sis tu, Domine, Deus noster, Rex seculi; Deus fortissime, Pater noster, Creator noster, Redemptor noster, Sanctus noster, Formator noster, Sanctus noster, Sanctus Jahacob, Pastor noster, Pastor Israël; Rex be-

אלהינו ואלהי אבותינו
יעלה ויבוא ויגיע יראה
וירצה וישמע ויפקד ויזכר
זכרוננו ופקדוננו וזכרון
אבותינו וזכרון משיח בן
דוד עבדך וזכרון ירושלים
עיר קדשך וזכרון כל עמך
בירת ישראל לפניך
לפליטה לטובה לחן
ולחסד לרחמים לחיים
ולשלום ביום חג המצות
הזה זכרנו יי' אלהינו בו
לטובה ופקדנו בו
לברכה וחושיענו בו
לחיים ובדבר ישועה
ורחמים חוס וחנינו ורחם
עלינו וחושיענו כי אליך
עינינו כי אל מלך חנון

ובנה ירושלים עיר
הקדוש במהרה בימינו
ברוך אתה יי' בונה
ברחמי ירושלים אמן:

בא"י אמ"ה האל
אבינו מלכנו אדירנו
בוראנו גואלנו יוצרנו
קדושנו קדוש יעקב רוענו
רועה ישראל המלך
D 3 nigne,

nigne, benefaciens omnibus: Fortissime Deus, qui singulis diebus benefecit, benefacit, (&) benefaciet nobis, Ipse retribuit nobis, ipse (est) retribuens, & ipse retribuet nobis in æternum in beneficentiam, gratiam, misericordiam, dilatationem, evasione, prosperitatem, benedictionem & salutem; in solatium, sustentationem & alimentationem: Et misericordia, vitis, pace, omnique bono, & singulis bonis egere non faciat nos.

Misericors, ille regnabit super nos in sempiterna secula.

Misericors, ille fit benedictus in coelis & in terra.

Misericors, ille fit celebratus in generationem & generationem, & glorificatus inter nos in seculorum secula, & decoratus inter nos in secula & seculorum secula.

Misericors, ille pascet nos in honore.

Misericors, ille frangat jugum colli nostri, & educat nos in altum, ad terram nostram.

הטוב והמטיב לכל אל
שבכל יום ויום הוא א
הטיב מטיב יטיב לנו א
הוא גמלנו הוא גומלנו
הוא יגמול בעדנו לעד
להזן לחסד ולרחמים טא
ולרוח הצלה והצלחה ז
ברכה וישועה נחמה ט
פרנסה וכלכלה ורחמים
וחיים ושלוה וכל טוב
ומכל טוב לא יחסרנו :

הרחמן הוא ימלוך א
עלינו לעולם ועד:

הרחמן הוא יתברך ז
בשמים ובארץ:

הרחמן הוא ישתבח ז
לדור דורים ויתפאר בנו
לנצח נצחים יתהדר בנו
לעד ולעולמי עולמים:

הרחמן הוא יפרנסנו ז
בכבוד:

הרחמן הוא ישבור א
עולינו מעל צוארנו והוא
יוליכנו קומטיות לארצנו:

Misericors, ille copiosè mittat nobis benedictionem in domum hanc, & super mensam hanc, super qua comedimus.

הרחמן הוא ישלח לנו
ברכה מרובה בבית וְעַל

הזרה ועל שלחן זרה שאכלנו מעליו:

Misericors, ille mittat nobis Eliahu Prophetam, (bonæ memoriæ) & benedicat unicuique ex nobis in nomine suo.

הרחמן הוא ישלח לנו
את אליהו הנביא זכור
לטוב ויברך אותנו כל שא
אחד ואחד ממנו בשמו:

Misericors, ille benedicat Domino, patri meo, Patri-familias hujus domus, & Dominæ, Matri meæ, Matri-familias hujus domus, illis, & domui eorum, & femini eorum, & omnibus illorum (bonis.) Sicuti benedictionem consecuti sunt patres nostri Abraham, Itzchak, & Jahacob in omni, ex omni, & omni; sic benedicat omnibus nobis unà, benedictione perfecta; & dicemus Amen.

הרחמן הוא יברך את
אבא מורי בעל הבית
הזרה ואת אמי מורתי
בעלת הבית הזרה טוא
אותם ואת ביתם או
ואת זרעם ואת כל
אשר להם כמו שנתברכו
אבותינו אברהם יצחק ויא

יברך אותנו כולנו יחד בברכה שלמה ונאמר אמן:

In excelsis docebunt super eum & super nos meritum, ut sit in custodiam pacis; & sumamus benedictionem à Domino, & justitiam à Deo salutis nostræ, & inveniamus benignitatem & intellectum bonum, in oculis Dei atque hominum.

במרום ילמדו עליו א
ועלינו זכות שתהא מ
למשמרת שלום ונשא
ברכה מעם יי' וצדקה
מאלהי ישענו ונמצא הן
ושכל טוב בעיני אלהים
ואדם:

Misc

Misericors, ille faciat hære-
ditare nos diem (istum,) qui
totus bonus (est :)

הרחמן הוא ינחילנו
ליום שכולו טוב :

Misericors, ille dignetur nos
diebus uncti (Messiaë) & vi-
tis venturi seculi :

הרחמן הוא יזכנו לימות
המשיח ולחיי העולם
הבא :

Turris salutem Rex ejus; &
faciens gratiam uncto suo,
(Messiaë) Davidi & semini e-
jus usque in seculum :

מגדול ישועות מלכו
ועושה חסד למשיחו לדוד
ולזרעו עד עולם :

Faciens pacem in excelsis
suis, ipse faciat pacem super
nos & super omnem Israël; &
dicite Amen.

עושה שלום במרומי
הוא יעשה שלום עלינו
ועל כל ישראל ואמרו
אמן :

Ad hæc accumbentes respondent Amen. Et subsequentes hos
tres versus mussitantes pronunciant:

Timete Dominum sancti e-
jus, quoniam nullus defectus
est timentibus eum :

יראו את יי' קדושינו כי
אין מחסור ליריאיו :

Abnegantes depauperati sunt
& esurierunt, quærentes autem
Dominum, non deficient omni
bono :

כפירים רשו ורעבו
ודרשי יי' לא יחסרו כל
טוב :

Laudate Dominum quo-
niam bonus (est,) quoniam in
seculum misericordia ejus.

הודו ליי' כי טוב כי לא
לעולם חסדו :

His dictis Pater-familias, calicem agitando, hanc benedictio-
nem profatur :

Benedictus sis tu Domine,
Deus noster, Rex seculi, creans
fructum vitis.

בא"י אמ"ה בורא פרי
הגפן :

E

Et bibunt singuli tandem quartum, adeoque ultimum infunditur poculum, atque destinatus est certus quispiam qui fores ex improviso, & festinanter ac magno impetu patentissime pandit, ita ut præsentes, rei præsertim hujus ignari, admodum terreantur (id quod ipse expertus sum, etiamsi actui isti antea aliquoties interfuerim.) Maximè verò liberi ipsorum attoniti redduntur, quibus, quid hoc significet, interrogantibus, parentes respondent; Messiam in festo Paschatos venturum, & Jerosolymas, asino vectum, ingressurum. Quapropter & Veteres istam figuram huc posuerunt, ubi fores aperiendæ sunt, ut liberi interrogarent, quid illa sibi velint? Porta Urbis picta Jerosolymas repræsentat; asino insidens Messias est, Jerosolymas ingrediens, sicuti Scriptura dicit: *Zachar. cap. 9. vers. 9. Verum tu filia Zion, gaude valdè, & tu filia Jerusalem jubila. Ecce Rex tuus venit tibi, pauper, justus & auxiliator, equitans super asinam & super pullum asinæ.* Messiam Elias cum tuba insequitur, viam Domini præparaturus, sicuti Scriptura dicit: *Malach. cap. 3. vers. 5. & 6. Ecce ego mittens vobis Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus & terribilis, & convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad parentes eorum, ne forte veniam & percutiam terram anathemate.* Castellum in monte à tergo Eliæ, Emmaunta denotat. Figura hæc, ad exemplar vetustissimum, expressa & sculpta est, quamvis subtilius potuisset formari. Adeoque mirum est Judæos etiamnum fateri, Messiam ad festum Paschatos venturum, & Jerosolymas asino insidentem, ingressurum; quod à Jesu nostro Nazareno factum scimus.



Apertis itaque foribus hos duos sequentes versus, uno ore & altissima voce exclamant: E Effun-

Effunde furorem tuum super gentes, quæ te non noverunt; & super Regna, quæ nomen tuum non invocarunt: Quoniam comederunt Jacobum, & habitacula ejus desolarunt.

Ad hæc junctim voce altiori clamitantes, quasi respondentes dicunt:

Effunde super eos indignationem tuam, & furor iræ tuæ apprehendat eos; prosequaris in ira & eradices eos sub coelis, Domine.

Sequentes hæc preculas postea sedatiores recitant & communi more absolvunt.

Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: propter gratiam tuam, & veritatem tuam. Quare dicant inter gentes, ubi quæso nunc Deus eorum? Et Deus noster in coelis, omnia, quæ voluit, fecit: simulachra eorū aurum & argentū, opera manuum hominum: os est illis & non loquuntur, oculi (sunt) illis & non videbunt: aures (sunt) illis & non audient, nares (sunt) illis & non odorabunt: manus (sunt) illis & non palpabunt; pedes (sunt) illis & non ambulabunt, non meditabuntur in gutture suo: Sicuti illa, sunt facientes ea, omnis confidens in eis: Israël fide in Domino, auxilium eorum, & clypeus eorum ipse (est:) Dominus Aharon confidite in Domino, auxilium eorum, &

34.
שפוך חמתך על הגויים
אשר לא ידעוך ועל
הממלכות אשר בשמך לא
קראו: כי אכל את יעקב
ואת נוחו השמו:

שפוך עליהם זעמך וחרון
אפך ישנים תרדוף באף
ותשמידם מתחת שמים יי:

לא לנו יי לא לנו כי
לשמך תן כבוד: על
חסרך ועל אמתך למה
יאמרו בגוים איה נא
אלהיהם: ואלהינו בשמים
כל אשר הפץ עשה:
עצביהם כסף וזהב מעשה
ידי אדם: פה להם ולא
ידברו עינים להם ולא
יראו: אזנים להם ולא
ישמעו אף להם ולא
יריחון: ידיהם ולא
ימישון רגליהם ולא
יהלכו לא יהנו בגרונם
פמוהם יהיו עושיהם כל
אשר בוטח בהם: ישראל
cly

clypeus eorum ipse (est:) Ti-
mentes Dominum confidite in
Domino, auxilium eorum,
& clypeus eorum ipse (est.)

בטח ביי' עזרם ומגינם
הוא: בית אהרן בטחו
ביי' עזרם ומגינם הוא:
יראי יי' בטחו ביי' עזרם ומגינם הוא:

DOMINUS memor fuit
nostri; benedicat; benedicat
Domui Israël, benedicat Do-
mui Aharon: benedicat Ti-
mentibus Dominum, pusillis
cum magnis: adjiciat Domi-
nus super vos, super vos &
super filios vestros: benedicti
vos Domino, facienti coelos
& terram: cœli cœlorum Do-
mino, & terram dedit filiis ho-
minum; non mortui lauda-
bunt Jah, nec omnes descen-
dentes in silentium: Et nos be-
nedicemus Jah, ex nunc &
usque in seculum, Hallelu-
Jah.

יי' זכרנו יברך יברך את
בית ישראל יברך את
בית אהרן: יברך יראי יי'
הקטנים עם הגדולים:
יוסף יי' עליכם עליכם
ועל בניכם: ברוכים
אתם ליי' עושה שמים
וארץ: השמים שמים ליי'
והארץ נתן לבני אדם:
לא המתים יהללו יה
ולא כל יורדי דומה:

ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:

Dilexi, quoniam exaudiet
Dominus vocem meam, de-
precationes meas: Quia incli-
navit aurem suam mihi, & in
diebus meis invocabo: Cir-
cumdederunt me funes mortis,
& angustiae foveae invenerunt
me: Angustiam & molestiam
inveniam, & in nomine Do-
mini invocabo: Quæso Do-
mine; erue animam meam:
Gratiosus Dominus & justus,
& Deus noster clemens: Cu-
stodiens simplices Dominus,
attenuatus sum & salvabit me:
Revertere anima mea ad re-
quiem tuam, quia Dominus
retribuit super te; Quia eripu-

אהבתי כי ישמע יי' את
קולי תחנוני: כי הטה
אזנו לי ובימי אקרא: טא
אפפוני הבלי מות ומצרי
שאול מצאוני: צרה ויגון
אמצא ובשם יי' אקרא:
אנא יי' מלטה נפשי זא
חנון יי' וצדיק ואלהינו א
מרחם: שומר פתאים יי'
דלותי ולי יהושיע: שובי ז
נפשי למנוחכי כי יי' גמל
עליכי: כי הצלת נפשי א

isti animam meam à morte,
oculum meum à lachryma, pe-
dem meum ab impulsu: Am-
bulabo ad facies Domini in
terris viventium: Credidi quia
loquar, ego afflictus sum val-
de: Ego dixi in festinatione
mea; omnis homo mendax:

Quid retribuam Domino,
omnibus retributionibus ejus
super me? Calicem salutem e-
levabo & in nomine Domini
invocabo: Vota mea Domino
reddam, coram omni populo
ejus: Pretiosa in oculis Domi-
ni mors piorum suorum: Obse-
cro Domine, quoniam ego
fervus tuus, ego fervus tuus,
filius ancillæ tuæ; solvisti vin-
cula mea: Tibi sacrificabo sa-
crificium confessionis, & in
nomine Domini invocabo:
Vota mea Domino solvam,
coram omni populo ejus. In
atriis domus Domini, in me-
dio tui Jerusalem: Hallelu-Jah.

Laudate Dominum omnes
gentes, laudate eum omnes
populi: Quoniam confirmata
est super nos gratia ejus, &
veritas Domini manet in æter-
num, Hallelu-Jah.

Hos quatuor subsequentes versus Pater-familias singularis sva-
vissimique modulaminis tractu præcinit, cui accumbentes eo-
dem modo ad quemlibet versum, ordine respondent:

ממורת את עיני מדמעה
את רגלי מדחי: אתה הלך
לפני יי' בארצות החיים:
האמנתי כי אדבר אני זא
עניתי מאד: אני אמרתי
בחפזי כל אדם כוזב:

מה אשיב ליי' כל זא
הנמולוהי עלי: כוס ישועות
אשא ובשם יי' אקרא:
נדרי ליי' אשלם נגדה
נא לכל עמו: יקר בעיני
יי' המותה לחסידיו אנא
יי' כי אני עבדך אני זא
עבדך בן אמתך פתחת
למוסרי: לך אזבח זבח ט
תודה ובשם יי' אקרא:
נדרי ליי' אשלם נגדה
נא לכל עמו: בחצרות
בית יי' בתוככי ירושלים

הללו את יי' כל גוים
שבחוהו כל האמים: כי
גבר עלינו חסדו ואמת יי'
לעולם הללויה:

Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum gratia ejus:

Dicat nunc Israël; Quoniam in seculum gratia ejus:

Dicat nunc domus Aharon; Quoniam in seculum gratia ejus

Dicant nunc timentes Dominum; Quoniam in seculum gratia ejus.

De angustia invocavi Jah, respondit mihi in latitudine Jah: Dominus mihi, non timebo, quid faciat mihi homo: Dominus mihi inter auxiliares meos, & ego videbo in odio habentibus me: Bonum (est) confidere in Domino, præ sperare in homine: Bonum (est) fidere in Domino, præ confidere in principibus: Omnes gentes circumdederunt me, in nomine Domini quoniam succidam eas: Circumdederunt me; in nomine Domini quoniam succidam eas: Circumdederunt me sicut apes, extinctæ sunt sicut ignis spinarum; in nomine Domini quoniam succidam eas: Impellendo impulisti me ad cadendum, & Dominus adjuvit me: Fortitudo mea & psalmus meus Jah; & fuit mihi in salutem: Vox exultationis & salutis in tentoriis justorum: Dextra Domini faciens virtutem, dextra Domini excelsa, dextra Domini fa-

הודו ליי כי טוב: כי לעולם חסדו:

יאמר נא ישראל: כי לעולם חסדו:

יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו:

יאמרו נא יראי יי כי לעולם חסדו:

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה: יי לי לא אירא מה יעשה לי אדם: יי לי בעוזרי ואני אראה בשונאי: טוב להסות ביי מבטוח באדם: טוב לחסות ביי מבטוח בנדיבים: כל גוים הם סבבנוי בשם יי כי אמא אמילם: סבבנוי גם הם סבבנוי בשם יי כי אמא אמילם: סבבנוי כדבורים דועכו כאש קוצים בשם יי כי אמילם: דחה לל דחיתני לנפול ויי עזרני: עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה: קול רנה מא וישועה באהלי צדיקים

ciens virtutem : Non moriar
 sed vivam, & narrabo opera
 Jah: Corripiendo corripuit me
 Jah, & morti non tradidit me:
 Aperite mihi portas justitiæ, in-
 grediar eas, confitebor Jah:
 Hæc porta Domini, justii in-
 gredientur eam:

ימין יי' עושה חיל: ימין
 יי' רוממה ימין יי' עושה
 חיל: לא אמרת כי לא
 אחיה ואספר מעשה יה:
 יסור יסרני יה ולמות
 לא נתנני: פתחו לי שערי
 צדק אבא בם אודה יה: זה השער ליי' צדיקים יבואו בו:

Hos quatuor versiculos absque modulamine repetunt; Ideoque
 initium horum repetii:

Confitebor tibi, quoniam
 exaudisti me, & fuisti mihi in
 salutem:

אודך כי עניתני ותהי
 לי לישועה:

Confitebor tibi &c.

אודך כי וכו':

Lapidem reprobraverunt æ-
 dificantes, fuit in caput angu-
 li.

אבן מאסו הבונים ו
 היתה לראש פנה:
 אבן מאסו וכו':

Lapidem &c.

A Domino fuit istud, id
 ipsum mirabile in oculis no-
 stris.

מאת יי' היתה זאת
 היא נפלאה בעינינו:
 מאת יי' וכו':

A Domino &c.

Hunc diem fecit Dominus,
 exultemus & lætemur in eo:

זה היום עשה יי' נגילה
 ונשמחה בו:
 זה היום וכו':

Hunc diem &c.

Hæ quatuor lineæ similiter suavissimo modulaminis tractu à
 Patre-familias præcinuntur; cui quoque ab accumbentibus ad
 quemlibet ordine respondetur:

Quæso Domine salva nunc:
 Quæso Domine salva nunc:
 Quæso Domine prosperare fac
 nunc:
 Quæso Domine prosperare fac
 nunc:

נא	יי'	הושיעה	נא
נא	יי'	הושיעה	נא
נא	יי'	הצליחה	נא
נא	יי'	הצליחה	נא

Hi

Hi quatuor versiculi, itidem absque modulatione repetuntur; Id oque, ut supra, initium horum repetii:

Benedictus veniens in nomine Domini, benediximus vobis de domo Domini:

Benedictus &c.

Deus Dominus, & illuxit nobis, ligate agnum (festalem) implicationibus usque ad cornua altaris:

Deus Dominus &c.

Deus meus tu, & confitebor tibi, Deus meus, exaltabo te:

Deus meus tu &c.

Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum gratia ejus.

Confitemini &c.

Laudent te, Domine, Deus noster, super omnia opera tua, & pii tui, justi, facientes voluntatem tuam, & omnis populus tuus Domus Israel cum cantione confitebuntur, & benedicent, & celebrabunt, & decorabunt, & exaltabunt, & sanctificabunt, & regnare facient nomen tuum, Rex noster, quoniam tibi confiteri bonum, & nomini tuo decet psallere, a seculo & usque in seculum, tu Deus.

Confitemini Domino; quoniam bonus: quoniam in seculum gratia ejus.

ברוך הבא בשם יי
ברכנוכם מבית יי:

ברוך הבא וכו':

אל יי ויאר לנו אסרו
חג בעבותים עד קרנות
המזבח:

אל יי ויאר וכו':

אלי אתה ואודך אלהי
ארוממך:

אלי אתה וכו':

הודו ליי כי טוב כי א
לעולם חסדו:

הודו וכו':

יהללוך יי אלהינו על
כל מעשיך וחסידיך א
צדיקים עושי רצונך וכל
עמך בית ישראל ברנה
יודו ויברכו וישבחו ויפארו
זירוממו ויעריצו ויקדישו א
זימליכו את שמך מלכינו
כי לך טוב להודות א
ולשמך נאה לומר מעולם
ועד עולם אתה אל:

הודו ליי כי טוב:

כי לעולם חסדו:

Con

Confitemini Deo Deorum: quoniam in seculum gratia ejus.

Confitemini Domino Dominorum: quoniam in seculum gratia ejus.

Faciendi mirabilia magna: quoniam in seculum gratia ejus.

Faciendi coelos in intellectu: quoniam in seculum gratia ejus.

Expandenti terram super aquas: quoniam in seculum gratia ejus.

Faciendi luminaria magna: quoniam in seculum gratia ejus.

Solem ad dominium in die: quoniam in seculum gratia ejus.

Lunam & stellas ad dominium in nocte: quoniam in seculum gratia ejus.

Percutienti Aegyptum cum primogenitis eorum: quoniam in seculum gratia ejus.

Et educenti Israel de medio eorum: quoniam in seculum gratia ejus.

In manu forti & in brachio extenso: quoniam in seculum gratia ejus.

Scindenti mare algosum in divisiones: quoniam in seculum gratia ejus.

Et transire fecit Israel per medium ejus: quoniam in seculum gratia ejus.

Et excussit Paroh & virtutem ejus in mare algosum: quoniam in seculum gratia ejus.

Deducenti populum suum in

הודו לאלהי האלהים:

כי לעולם חסדו:

הודו לאדוני האדונים

כי לעולם חסדו:

העושה נפלאות גדולות

לבדו: כי לעולם חסדו:

לעושה השמים בתבונה:

כי לעולם חסדו:

לרוקע הארץ על המים:

כי לעולם חסדו:

לעושה אורים גדולים:

כי לעולם חסדו:

את השמש לממשלת ביום:

כי לעולם חסדו:

את הירח וכוכבים

לממשלת בלילה:

כי לעולם חסדו:

למכה מצרים בבכוריהם:

כי לעולם חסדו:

ויוצא ישראל מתוכם:

כי לעולם חסדו:

ביד חזקה ובזרוע נטויה:

כי לעולם חסדו:

לגזור ים סוף לגזרים:

כי לעולם חסדו:

והעביר ישראל בתוכו:

כי לעולם חסדו:

וניער פרעה וחילו בים סוף:

כי לעולם חסדו:

למוליך עמו במדבר:

deser-

deserto: quoniam in seculum gratia ejus.

Percutienti Reges magnos: quoniam in seculum gratia ejus.

Et occidit Reges magnificos: quoniam in seculum gratia ejus.

Sichon Regem Æmoreorum: quoniam in seculum gratia ejus.

Et Og Regem Basan: quoniam in seculum gratia ejus.

Et dedit terram eorum in hæreditatem: quoniam in seculum gratia ejus.

Hæreditatem Israël, seruo suo: quoniam in seculum gratia ejus.

Qui in humilitate nostrâ memor fuit nostri: quoniam in seculum gratia ejus.

Et redemit nos ab angustiatoribus nostris: quoniam in seculum gratia ejus:

Dans panem omni carni: quoniam in seculum gratia ejus.

Confitemini Deo cœlorum: quoniam in seculum gratia ejus.

Cantate justi in Domino, re-ctos decet collaudatio:

Anima omnis viventis benedicet nomini tuo, Domine, Deus noster, & spiritus omnis carnis glorificabit & exaltabit memoriam tuam, Rex noster, jugiter, a seculo & usque in seculum, tu es Deus: Et præter te non est nobis Rex,

כי לעולם חסדו:

למכה מלכים גדולים:

כי לעולם חסדו:

ויהרג מלכים אדירים:

כי לעולם חסדו:

לסיחון מלך האמורי:

כי לעולם חסדו:

ולעוג מלך הבשן:

כי לעולם חסדו:

ונתן ארצם לנחלה:

כי לעולם חסדו:

נחלה לישראל עבדו:

כי לעולם חסדו:

שבשפלנו זכר לנו:

כי לעולם חסדו:

ויפרקנו מצרינו:

כי לעולם חסדו:

נותן לחם לכל בשר:

כי לעולם חסדו:

הודו לאל השמים:

כי לעולם חסדו:

רננו צדיקים ביי

לישרים נאורה תהילה:

נשמרת כל חי תברך

את שמך יי אלהינו ורוח

כל בשר תפאר ותרום

זכרך מלכנו תמיד מן א

העולם ועד העולם אתה

Redemptor & Salvator, Redimens & Eripiens, Pascens & Miserrans in omni tempore angustiae & tribulationis, Deus priorum & posteriorum; Deus omnium creaturarum, Deus omnium generationum; Laudatus omnibus celebrationibus. Gubernans seculum suum in misericordia: Et ecce Deus non dormitabit neque dormiet e- vigilare faciens dormientes, & excitans dormitantes, & loqui faciens mutos, & liberans in- carceratos & fulciens cadentes, & erigens incurvatos, tibi soli nos confitentes: Si (enim) os nostrum plenum esset canticis, sicut mare, & lingua nostra canticis instar examinis fluctuum ejus, & labia nostra laudibus sicuti latitudines firmamenti, & oculi nostri sicuti sol & luna, & manus nostrae, expansae sicuti aquilae caelorum, & pedes nostri leves sicuti cervi, non (sumus) nos sufficientes laudare te, Domine, Deus noster, & Deus patrum nostrorum, & benedicere nomini tuo pro unica e millies millies millies millibus & decem myriadibus bonitatum, quas fecisti cum patribus nostris & nobiscum: Ex Aegypto redemisti nos, Domine, Deus noster, & e domo servitutis liberaisti nos, in fame cibasti nos, & a gladio eripuisti nos, & a peste liberaisti nos, & a multis malis & fidelibus morbis extraxisti nos, hucusque auxilio fuerunt nobis miserationes tuae & misericordiae tuae non dereliquerunt nos,

אל ומבלעדיך אין לנו א
 מלך גואל ומושיע פודה
 ומציל ומפרנס ומרחם ז
 בכל עת צרה וצוקה
 אין לנו מלך אלא אתה
 אלהי הראשונים לשאל
 והאחרונים אלה כל לש
 בריות אדון כל תולדות
 המהלל בכל התשבחות
 המנהג עולמו בחסד לש
 ובריותיו ברחמים וי' הנה
 לא ינום ולא ישן לש
 המעורר ישנים והמקיץ ז
 נרדמים והמשיח אלמים
 והמתיד אסורים והסומך
 נופלים והזוקף כפופים
 לך לבדך אנחנו מודים
 ואלו פינו מלא שירה ז
 כים ולשוננו רנה כהמון
 גליו ושפתותנו שבה לש
 כמרחבי רקיע ועינינו גש
 כשמש וירח וידינו פרושות
 כנשרי שמים ורגלנו קלות
 כאילות אין אנו מספקים
 להודות לך יי' אלהינו
 ואלהי אבותינו ולברך את
 שםך על אחת מאלף אלף
 אלפי אלפים רבי הבבורה

Domini-

Domine, Deus noster, & ne
 deferas nos Domine, Deus no-
 ster in æternum: Propterea
 membra quæ in nobis divisisti
 & spiritus atque anima, quam
 spirasti in nares nostras, & lin-
 guam, quam posuisti in ore
 nostro; illa confitebuntur &
 benedicent & laudabunt, de-
 corabunt, laudibus celebrabunt,
 & exaltabunt, sanctificabunt,
 & regnare facient nomen tuum,
 Rex noster: Quia omne os tibi
 confitebitur, & omnis lingua
 tibi jurabit, & omne genu se
 flectet tibi, & omnis erectio
 coram facie tua inclinabit se,
 & omnia corda timebunt te,
 & omne viscus & renes psal-
 lent nomini tuo juxta verbum,
 quod scriptum est; *Omnia ossa
 mea dicent; Domine quis est si-
 cut tu? Eripiens pauperem à
 forti ri præ illo, pauperem &
 egenum à prædone ejus; Quis
 similis est tibi? aut quis æsti-
 mabit te? Magne, Deus for-
 tis & formidabilis, Deus sum-
 me, possidens coelos & terram;
 laudabimus te & celebrabimus
 & decorabimus & benedice-
 mus nomini sanctitatis tuæ, ju-
 xta dictum Davidis: *Benedic
 anima mea Domino, & omnia
 viscera mea nomini sanctitatis
 eius.**

פַּעֲמִים הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשִׂיתָ
 עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ מַטְעָרִים
 גָּאֲלַתְנוּ יי אֱלֹהֵינוּ וּמְבִירַת
 עֲבָדִים פָּדִיתָנוּ בְּרַעַב זָנַתְנוּ
 וּכְשֶׁבַע כָּלִלְתָנוּ מִחֶרֶב
 הִצַּלְתָנוּ וּמִדְּבַר מִלְּטָתְנוּ אָן
 וּמִחַלִּים רָעִים וּנְאֻמִּים
 דָּלִיתָנוּ עַד הַנְּהַ עֲזָרוֹנוּ ל
 רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוֹנוּ הַסְּדִיךְ
 יי אֱלֹהֵינוּ וְאֵל תִּשְׁשֵׁנוּ יי
 אֱלֹהֵינוּ לִנְצַח עַל כֵּן אֲבָרִים
 שֶׁפָּלְגַת בְּנוֹ וְרוּחַ וְנִשְׁמָה
 שֶׁנִּפְחַת בְּאִפֵּינוּ וּלְשׁוֹן אֲשֶׁר
 שָׁמַר בְּפִינוּ הֵן הֵם יוֹדוּ
 וַיְבָרְכוּ וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאֲרוּ ל
 וַיְדוּמְטוּ וַיַּעֲרִיצוּ וַיִּקְדִּישׁוּ
 וַיִּמְלִיכוּ אֶת שִׁמְךָ מִלְּכָנוּ
 כִּי כָל פֶּה לְךָ יוֹרָה וְכָל
 לְשׁוֹן לְךָ תִּשְׁבַּע וְכָל בֶּרֶךְ
 לְךָ תִּכְרַע וְכָל קוֹמָה לִפְנֶיךָ
 תִּשְׁתַּחֲוֶה וְכָל הַלְּבָבוֹת
 יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ כַּדְּבַר שֶׁכָּתוּב
 מִי כַּמּוֹד מִצִּיל עֲנִי מִחֹזֶק
 יְדָמָה לְךָ וּמִי יִשׁוּרָה לְךָ זְמִי
 חֲגִבּוֹר וְחִנּוּרָא אֵל עֲלִיּוֹן
 קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ ל

נהללך ונשבחך ונפאריך ונברך את שם קדשך אע
כאמור לדוד ברכי נפשי את יי' וכל קרבי את שם
קדשו:

Deus fortis in viribus forti-
tudinis tuæ; magnus in gloria
nominis tui, fortis in æternum;
& formidandus in formidabili-
tatibus tuis: Rex sedens in so-
lio excelso & elevato, habita-
tor æternitatis, excelsum & san-
ctum nomen ejus; & scriptum
est: *Cantate justi in Domino,*
rectos decet collaudatio.

ישירים נאורה ש

האל בתעצמות עזך
הגדול בכבוד שמך אע
הגבור לנצח והנורה א
בנוראותיך המלך היושב
על כסא רם ונשא א
שוכן עד מרום וקדוש א
שמו וכתוב רננו צדיקים
תהלה:

In ore justorum laudaberis,
& in sermonibus justorum be-
nediceris, & in lingua piorum
exaltaberis, & in medio san-
ctorum sanctificaberis, & in
congregatione myriadum po-
puli tui domus Israelis cum can-
tione decorabitur nomen tuum,
Rex noster in omni generatio-
ne & generatione, quod ita de-
bitum omnium creatorum est,
coram te Domine, Deus no-
ster, & Deus patrum nostro-
rum confiteri, laudare, cele-
brare, glorificare, exaltare,
decorare, benedicere, extol-
lere, & gloriosum proclamare,
super omnia verba cantionum
& celebrationum David, filii
Itai, servi tui, uncti tui:

ורתשבהות דוד בן ישי עבדך משיחך:

Celebretur nomen tuum in
æternum Rex noster, Deus
fortis, Rex magne & sancte

בפי ישירים תהלה
ובדברי צדיקים תתברך
ובלשון חסידים תתרום
ובקרוב קדושים תתקדש
ובמקהלות רבבות עמך
בית ישראל ברנה אע
יתפאר שמך מלכנו בכל
דור ודור ושכן חוברת כל
היצורים לפניך יי' אלהינו
ואלחי אבותינו להודות
להלל לשבח לפאר לרום
להדר לברך לעלה ולקלם
על כל דברי שירות
ורתשבהות דוד בן ישי עבדך משיחך:

ישתבח שמך לעד מלכנו
האל המלך הגדול והקדוש

in coelis & in terra, quoniam
 te decet, Domine, Deus no-
 ster, & Deus patrum nostro-
 rum canticum & celebratio,
 laus & psalmus, robur & im-
 perium, triumphus, magnifi-
 centia & fortitudo, laus & pul-
 chritudo, sanctitas & regnum,
 benedictiones & confessiones
 ex nunc & usque in seculum:
 Benedictus sis tu, Domine,
 Deus fortis, Rex magne in ce-
 lebrationibus, Deus confessio-
 num, Domine mirabilium, e-
 ligens in canticis celebratio-
 num; Rex, Deus vivens in
 secula.

כשמים ונארץ כי לך
 נאה יי' אלהינו ואלהי א
 אבותינו שיר ושבחה הלל
 זמרה עוז וממשלה נצח
 גדולה וגבורה תהלה
 ותפארת קדשה ומלכות
 ברכות והודאות מעתה
 ועד עולם: ברוך אתה
 יי' אל מלך גדול שטט
 בתשבחות אל ההודאות
 אדון הנפלאות הבוחר ט

בשירי זמרה מלך אל חי העולמים:

ויהי בחצי הלילה

ואז רוב ניסים הפלאות
 כראש אשמורת זה
 נר צדק נהצת בנחלק לו
 ב לילה
 ה לילה
 לילה

ויהי בחצי הלילה

דנת מלך נרר בחלום
 חפחדת ארמי באמש
 וישאל ישראל לאל ויוכל לו
 ה לילה
 לילה
 לילה

ויהי

E 3

ויהי בחצי הלילה

זרע בכורי פתרום מחצת בחצי ה לילה

חילם לא מצאו בקומם ב לילה

סיסרא נגיד חרושת סלית ככוכבי לילה

ויהי בחצי הלילה

יעץ מחרף לנופף אווי הזבשת פגדיו ב לילה

כרע בל ומצבו כאישון לילה

לאיש חמודות נגלה רז חזרת לילה

ויהי בחצי הלילה

משתבר בכלי קודש נהרוג בו ב לילה

נושע סבור אריות עותר בעתותי לילה

שנאה נטר אנגי וכתב ספרים כ לילה

ויהי בחצי הלילה

עוררת נצהך עליו בנדה שנת לילה

פורח תדרוך לשומר מה ס לילה

צרה כשומר ושה אתא בוקר וגם לילה

ויהי

ויהי בחצי הלילה

לילה

קרב יום אשר הוא יום ולא

לילה

דם הופע כי כך יום אף כך

לילה

שומרים הפקד לעירך כל היום וכל

לילה

קעיר שאור יום השבת

ויהי בחצי הלילה

Et fuit in media nocte.

Tunc multitudinem signorum mirificasti noctu;
 In capite (principio) custodiæ illius noctis.
 Peregrinum justitiæ (Abrahamum *Gen.* 14: 15.) vincere fecisti,
 dum divideret sibi noctem.

Et fuit in media nocte.

Judicasti regem Gerar (Abimelech *Gen.* 20: 6.) in somnio noctis.

Pavere fecisti Aramæum (Laban *Gen.* 31: 24.) in hesterna nocte.

Et Israel luctatus est cum Deo, (*Gen.* 32: 24.) & prævaluit illi noctu.

Et fuit in media nocte.

Semen primogenitorum (*Exod.* 12: 29.) Ægypti vulnerasti media nocte,

Vires suas non invenerunt, dum surgerent illi noctu.

Sifra, Principem Charuscheth (*Jud.* 5: 20.) prostrasti stellis noctis.

Con-

Et fuit in media nocte.

Consuluit blasphemus (Senacherib *Efai.* 37: 36.) ad elevandum
 manus supra desiderabilem (civitatem Jerusalem) pude-
 fieri fecisti cadavera ejus noctu,
Subjectum fecisti eum & exercitum ejus tenebris noctis,
Vivo desideriorum (Danieli, *Dan.* 7: 2.) revelatum est myste-
 rium visionis noctis.

Et fuit in media nocte.

Inebrians se vasis sanctitatis (Balthasarus ; *Dan.* 5: 30.) occisus
 est noctu,
Salvatus est è fovea leonum (Daniel , *Dan.* 6: 23.) interpres
 temporibus noctis.
Odium servavit Agagæus & scripsit literas noctu.

Et fuit in media nocte.

Excitasti victoriam tuam super eum in agitatione sommi (*Eft.* 6: 1.)
 noctu.
Torcular calcabis custodis quærentis, quæ sit hora noctis.
Clamantis custodis instar & dicentis: (*Efai.* 21: 11. 12.) venit-
 ne mane redemptionis & transiit hujus captivitatis nox?

Et fuit in media nocte.

Accedere fac diem, qui nec dies est nec nox.
Excelsæ notum fac quod tuus sit dies (*Psal.* 74: 16.) & tua sit
 nox.
Custodes constitue Civitati tuæ tota die & nocte.
Illuminabis sicuti lucem diei (*Psal.* 18: 29.) tenebras noctis.

Et fuit in media nocte.

ואמרם

ואמרתם זבח פסח

אומץ גבורתיך הפלאה

ב פסח:

בראש כל מועדות נשאת

פסח:

נלית לאזרחי חצות ליל

פסח:

ואמרתם זבח פסח:

דלתיו דפקת כחום היום

ב פסח:

הסעיד נוצצים עגות מצות

ב פסח:

ואל הבקר רץ זכר לשור ערך

פסח:

ואמרתם זבח פסח:

זועמו סדומיים ולוהטו באש

פסח:

חלץ לוט מהם ומצות אפרה בקץ

פסח:

טאטת אדמת סוף ונוף בעברך

ב פסח:

ואמרתם זבח פסח:

יה ראש כל און מחצת בליל שמור

פסח:

כביר על בן בכור פסחת בדם

פסח:

לבלתי תת משחית לבא בפתחי

ב פסח:

ואמרתם זבח פסח:

מסגרת סגרה בעתותי

פסח:

נשמדה מדין בצליל שעורי עומר

פסח:

שזרבו משמני פול ולוד ביקר יקוד

פסח:

ואמרתם

ע

ואמרתם זבח פסח:

עוד היום בנוב לעמוד עד געת עונת פסח:

פסיד כחבורה לקעקע צול ב פסח:

צפרה הצפירת ערוך השלחן ב פסח:

ואמרתם זבח פסח:

קהל כנסה הדסה צום לשלש ב פסח:

ראש מבית רשע מחצת בעץ חמישים ב פסח:

שתי אלה רגע תביא לעוצית ב פסח:

תעוז ירך ותרום ימינך כליל התקדש חג פסח:

Et dicetis sacrificium Paschatos.

Robur fortitudinis tuæ mirificasti in Paschate.

In verticem omnium festivitatum extulisti Pascha.

Apparuisti indigenæ (Gen. 15: 13. 14.) circa mediam noctem Paschatos.

Et dicetis sacrificium Paschatos.

Ostium ejus pulsasti dum incalesceret dies Paschatos.

Convivium fecit scintillantibus (Gen. 18: 8.) placentis azymis in Paschate.

Et ad bovine cucurrit (Gen. 18: 7.) memoriam bovis repræsentantis Pascha.

Et dicetis sacrificium Paschatos.

Abominabiles fuerunt Sodomitæ Deo (Gen. 19: 24. 25.) & combusti sunt igne in Paschate.

Extraxit Lothum (Gen. 19: 3. 16.) ex eis & azymos coxit in Paschatos.

Ever-

Evertisti terram Muph & Nubh (terram nempe Memphis,
Metropolim Ægypti *Exod.* 12: 29.) in transire tuo in
Paschate.

Et dicetis sacrificium Paschatos.

Deus caput omnis vis (omnium primogenitorum, sicuti dicitur
Gen. 49: 3.) vulnerasti in nocte custodiæ Paschatos.

Validissime super primogenitum tuum transfiliisti (*Exod.* 12: 13.)
in sanguine Paschatos.

Nequaquam dare peridenti (*Exod.* 12: 13.) intrare januas meas
in Paschate.

Et dicetis sacrificium Paschatos.

Claudendo clausa erat (Jericho, *Jos.* 6: 1.) in temporibus
Paschatos.

Disperdita est Madian in coquendo hordea Omer Paschatos.

Cremati sunt principes Pul & Lud flammantibus titionibus
tempore Paschatos.

Et dicetis sacrificium Paschatos.

Adhuc hodie in Muph standum erat Senacheribo usque appro-
pinquaret tempus Paschatos.

Frustrum manus scripsit stigmatizando eradicare Babel in
Paschate.

(Balthasar præceperat) Candelabrum erigere mensamque parare
in festo Paschatos.

Et dicetis sacrificium Paschatos.

Coetum congregavit Hadafah ad triplicandum jejunium in
Paschate.

Caput de domo impii vulnerasti in ligno quinquaginta cubito-
rum in Paschate.

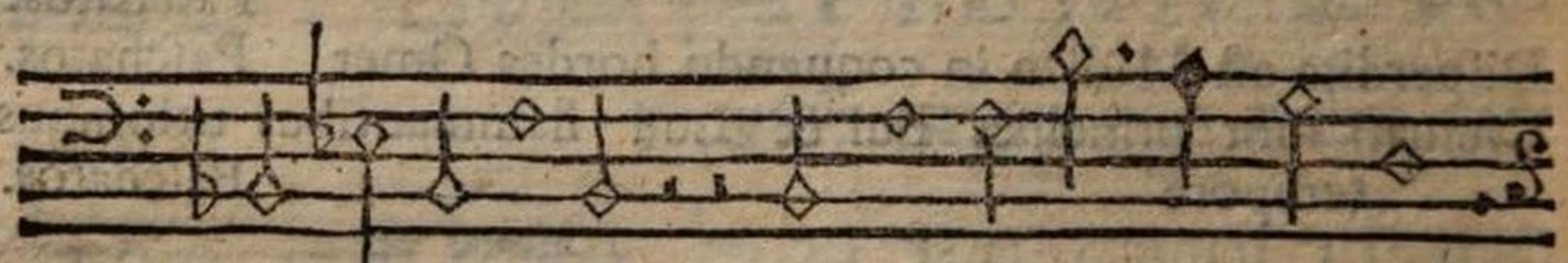
Duo ista momenta adduces super UZ in Paschate.

Fortificetur manus tua & exaltetur dextra tua sicuti noctu san-
ctificari festum Paschatos.

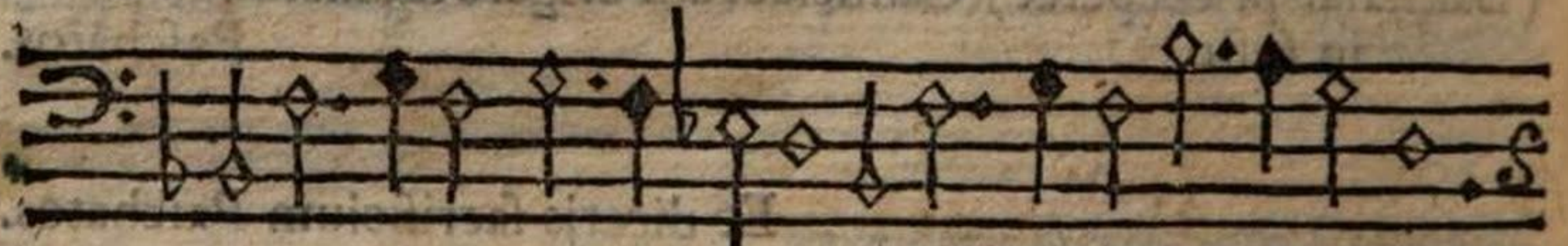
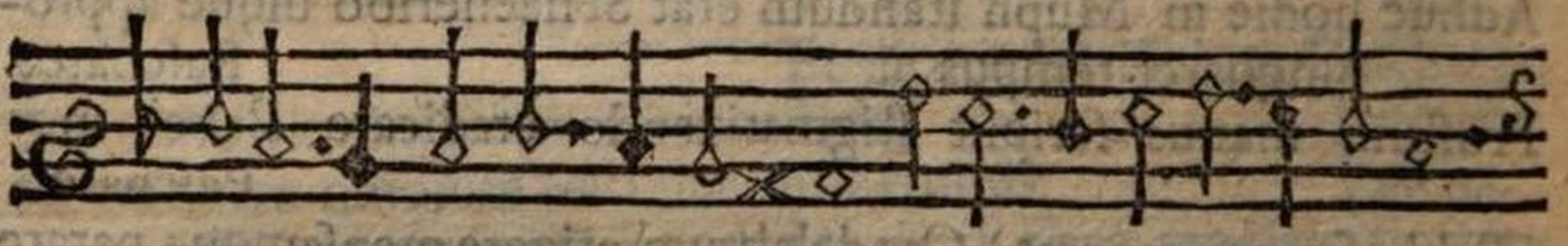
Hæc Cantio secundum subjectam Melodiam canitur.



Kylo Nach Kylo) Jaeh Adir Bamlucha



ba- chur kahalacha gedudaf Jome- ru lo,



lecha V- lecha lecha Ky- lecha



lecha af lecha lecha Adonay hamamlacha.

Quo.

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet, magnificentum (esse) in regno, electum jure meritissimo; turmæ ejus dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi, tibi etiam tibi: tibi Domine competit Regnum.

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet vexillatum (castrorum acie ornatum) esse in regno, gloriosum jure meritissimo, fortes ejus dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi; tibi etiam tibi, tibi Domine competit Regnum.

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet, castum (esse) in regno, validum jure meritissimo; principatus ejus dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi, tibi etiam tibi, tibi Domine competit Regnum.

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet, summè unum (esse) in regno, magnificentum jure meritissimo, discentes ejus dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi, tibi etiam tibi, tibi Domine competit Regnum.

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet Regem (esse) in regno, formidandum jure meritissimo; circum circa ipsum (qui sunt) dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi, tibi etiam tibi, tibi Domine competit Regnum.

כי לו נאה כי לו יאה
אריר בטלוכה בחור ט
כהלכה גדודיו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי המטלכה:

כי לו נאה כי לו יאה
דגול בטלוכה הדור ט
כהלכה ותיקיו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי המטלכה:

כי לו נאה כי לו יאה
זכאי בטלוכה חסין ט
כהלכה טפסריו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי המטלכה:

כי לו נאה כי לו יאה
יהוד בטלוכה כביר ט
כהלכה למודיו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי המטלכה:

כי לו נאה כי לו יאה
מלך בטלוכה נורא ט
כהלכה סביביו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי המטלכה:

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet mansuetum (esse) in regno, redemptorem jure meritissimo, exercitus ejus dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi, tibi etiam tibi, tibi Domine competit Regnum.

כי לו נאה כי לו יאה
עניו במלוכה פודה לט
כהלכה צבאו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי' הממלכה:

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet, sanctum (esse) in regno, misericordem jure meritissimo, Angeli ejus dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi, tibi etiam tibi, tibi Domine competit Regnum.

כי לו נאה כי לו יאה
קדוש במלוכה רחום כ
כהלכה שנאניו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי' הממלכה:

Quoniam ipsi decorum (est,) quoniam ipsum decet, potentem (esse) in regno, sublevantem jure meritissimo, perfecti ejus dicent ipsi, tibi & tibi, tibi quoniam tibi, tibi etiam tibi, tibi Domine competit Regnum.

כי לו נאה כי לו יאה
תקיף במלוכה תומך לט
כהלכה תמימו יאמרו לו
לך ולך לך כי לך לך אף
לך לך יי' הממלכה:

Hic omnes altissimâ voce clamant:

Anno futuro in Jerusalem. לשנה הבאה בירושלים:

Posthæc Pater-familias singulari modulamine calici benedicit:

Benedictus (sis) tu Domine, Deus noster, Rex seculi, creans fructum vitis.

בא' אמ"ה יי' בורא
פרי הגפן:

Facta benedictione, quilibet ex suo poculo bibit, porroque hæc pronunciat:

Bene-

Benedictus (sis) tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, super vite, & super fructu vitis, & super terra desiderabili, bona & lata, quod voluisti & hæreditare fecisti parentes nostros ad comedendum de fructu ejus: & ad saturandum de bonitate ejus: miserere, Domine, Deus noster, nostri, & Israël populi tui, & Hierusalem civitatis tuæ, & Sanctuarii tui, & Altaris tui: & ædifica Hierusalem civitatem sanctitatis tuæ citò in diebus nostris, & ascendere fac nos in medium ejus, & lætifica nos in ædificatione ejus, & recordare nostri in bono in die festi azymorum hoc: quoniam, tu, Domine, bonus es & benefaciens omnibus, & confitebimur tibi super terra & super vite: Benedictus (sis) tu, Domine, super vite, & super fructu vitis.

בא'י אמ'ה על הגפן ו
ועל פרי הגפן ועל לא
הארץ חסדה טובה לא
ורחבה שרצית והנחלת
לאבותינו לאכול מפריה'
ולשבוע מטובה רחם יי'
אלהינו עלינו ועל ישראל
עמך ועל ירושלים עירך
ועל מקדשך ועל מזבחך
ובנה ירושלים עיר אט
הקדש במהרה בימינו ש
והעלינו לתוכה ושמחנו כ
בבנינה וזכרנו לטובה כ

ביום חג המצות הזה כי אתה יי' טוב ומטיב
לכל ונודה לך על הארץ ועל הגפן: בא'י על הגפן
ועל פרי הגפן:

His dictis quilibet poculum suum in mensam reponit: deinde sequentia hæc duo canunt cantica:

Unum (est &) quis scit? unum (illud) ego scio, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra:

אחד מי יודע אחד אני
יודע אחד אלהינו שמש
שבשמים ובארץ:

Duo (sunt) & quis scit? duo illa ego scio, duæ sunt tabulæ foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra.

שנים מי יודע שנים
אני יודע שני לוחות אט
הברית אחד אלהינו שמשמים ובארץ:

Tris

Tria (sunt &) quis scit? tria (illa) ego scio, tres Patriarchæ, duæ tabulæ foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra:

שלושה מי יודע שלושה
אני יודע שלושה אבות
שני לוחות הברית אחד
אלהינו שבשמים ובארץ:

Quatuor sunt & quis scit? quatuor (illa) ego scio, quatuor Matriarchæ, tres Patriarchæ, duæ tabulæ foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra.

ארבע מי יודע ארבע
אני יודע ארבע אמהות
שלושה אבות שני לוחות

הברית אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

Quinque (sunt &) quis scit? quinque (illa) ego scio, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchæ, tres Patriarchæ, duæ tabulæ foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra.

חמשה מי יודע חמשה
אני יודע חמשה
חומשי תורה ארבע אמהות
שלושה אבות

שני לוחות הברית אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

Sex (sunt &) quis scit? Sex (illa) ego scio, sex ordines (partes) Mischnæ, (studii Talmudici) quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchæ, tres Patriarchæ, duæ tabulæ foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra.

ששה מי יודע ששה
אני יודע ששה סדרי משנה
משנה חמשה חומשי תורה
ארבע אמהות שלושה אבות שני לוחות

הברית אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

Septem (sunt &) quis scit? septem (illa) ego scio, septem dies Sabbathi, sex ordines

שבעה מי יודע שבעה
אני יודע שבעה ימי משנה
Mischnæ

Mischnae, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchae, tres Patriarchae, duae tabulae foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra.

שבתא ששה סדרי א
משנה חמשה חומשי ט
תורה ארבע אמהות א
שלשה אבות שני לוחות
שבשמים ובארץ:

הברית אחד אלהינו א

Octo (sunt &) quis scit? octo (illa) ego scio; octo (sunt) dies circumcissionis, septem dies Sabbathi, sex ordines Mischnae, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchae, tres Patriarchae, duae tabulae foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra.

שמנה מי יודע שמנה
אני יודע שמנה ימי א
המילה שבעה ימי שבתא
ששה סדרי משנה א
חמשה חומשי תורה א

ארבע אמהות שלשה אבות שני לוחות הברית
אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

Novem (sunt &) quis scit? novem (illa) ego scio; novem (sunt) menses partus, octo dies circumcissionis, septem dies Sabbathi, sex ordines Mischnae, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchae, tres Patriarchae, duae tabulae foederis, unus (est) Deus noster, qui in coelis & in terra.

תשעה מי יודע תשעה
אני יודע תשעה ירחי ז
לידה שמנה ימי המילה
שבעה ימי שבתא ששה
סדרי משנה חמשה ו
חומשי תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לוחות
הברית אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

הברית אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

De-

Decem (sunt &) quis scit? decem (illa) ego scio; decem sunt præcepta, novem menses partus, octo dies circumcissionis, septem dies Sabbathi, sex ordines Mischnæ, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchæ, tres Patriarchæ, duæ tabulæ fœderis, unus (est) Deus noster, qui in caelis & in terra.

עשרה מי יודע עשרה
אני יודע עשרה דבריא
תשעה ירחי לידה שמנה
ימי המילה שבעה ימי ה
שבתא ששה סדרי משנה
חמשה חומשי תורה לא
ארבע אמהות שלשה אבות שני לוחות הברית
אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

Undecim (sunt &) quis scit? undecim (illa) ego scio; undecim sunt stellæ [in somnio Josephi,] decem præcepta, novem menses partus, octo dies circumcissionis, septem dies Sabbathi, sex ordines Mischnæ, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchæ, tres Patriarchæ, duæ tabulæ fœderis, unus [est] Deus noster, qui in caelis & in terra.

אחד עשר מי יודע אחד
עשר אני יודע אחד עשר
כוכביא עשרה דבריא
תשעה ירחי לידה שמנה
ימי המילה שבעה ימי ה
שבתא ששה סדרי משנה
חמשה חומשי תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני
לוחות הברית אחד אלהינו שבשמים ובארץ:

Duodecim [sunt &] quis scit? duodecim (illa) ego scio; duodecim [sunt] tribus, undecim stellæ [in somnio Josephi,] decem præcepta, novem menses partus, octo dies circumcissionis, septem dies Sab-

שנים עשר מי יודע
שנים עשר אני יודע
שנים עשר שבטיא אחד
עשר כוכביא עשרה לא

bathi;

bathi, sex ordines Mischnæ, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchæ, tres Patriarchæ, duæ tabulæ fœderis, unus [est] Deus noster, qui in coelis & in terra.

דבריא תשעה ירחי לידה שמנה ימי המילה שבעה ימי שבתא ששה סדרי

משנה חמשה חומשי תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לוחות הברית אחר אלהינו שבשמים ובארץ:

Tredecim [sunt &] quis scit? tredecim illa ego scio; tredecim [sunt] proprietates, duodecim tribus, undecim stellæ [in somnio Josephi,] decem præcepta, novem menses partus, octo dies circumcissionis, septem dies Sabbathi, sex ordines Mischnæ, quinque quintuplicati libri legis, quatuor Matriarchæ, tres Patriarchæ, duæ tabulæ fœderis, unus [est] Deus noster, qui in coelis & in terra.

שלשה עשר מי יודע שלשה עשר אני יודע מ שלשה עשר מדות שנים עשר שבטא אחד עשר כוכביא עשרה דבריא תשעה ירחי שמנה ימי המילה שבעה ימי

שבתא ששה סדרי משנה חמשה חומשי תורה ארבע אמהות שלשה אבות שני לוחות הברית אחר אלהינו שבשמים ובארץ:

Unum hoedulum, unum hoedulum, quem emit pater duobus solidis, unum hoedulum, unum hoedulum.

חד גדיא חד גדיא לו דובין אבא בתרי זווי חד גדיא חד גדיא:

H 2

Ec

Et venit catus, & comedit
hœdulum, quem emerat pater
duobus solidis, unum hœdu-
lum, unum hœdulum.

Et venit canis & momordit
catum, qui comederat hœdu-
lum, quem emerat pater duo-
bus solidis, unum hœdulum,
unum hœdulum.

Et venit baculus & percussit
canem, qui momorderat catum,
qui comederat hœdulum, quem
emerat pater duobus solidis, u-
num hœdulum, unum hœdu-
lum.

Et venit ignis, & combus-
sit baculum, qui percusserat ca-
nem, qui momorderat catum,
qui comederat hœdulum, quem
emerat pater duobus solidis, u-
num hœdulum, unum hœdu-
lum.

Et venerunt aquæ & extin-
xerunt ignem, qui combusserat
baculum, qui percusserat ca-
nem, qui momorderat catum,
qui comederat hœdulum, quem
emerat pater duobus solidis,

ואתה שונרא ואכלה
לגדיא דזבין אבא בתרי
זווי חד גדיא חד גדיא:

ואתה כלבא ונשך ה
לשונרא דאכלה לגדיא
דזבין אבא בתרי זווי חד
גדיא חד גדיא:

ואתה חוטרנא והכח
לכלבא דנשך לשונרא
דאכלה לגדיא דזבין
אבא בתרי זווי חד גדיא חד גדיא:

ואתה נורא ושרף ג
לחוטרנא דהכה לכלבא
דנשך לשונרא דאכלה
לגדיא דזבין אבא בתרי
זווי חד גדיא חד גדיא:

ואתא מיא וכבה ג
לנורא דשרף לחוטרנא
דהכה לכלבא דנשך ג

unum hoedulum, unum hoedulum.

לשונרא דאכלה לגדיא

דזבין אבא בתרי זוי חד גדיא חד גדיא :

Et venit bos, & ebibit aquas, quæ extinxerant ignem, qui combusserat baculum, qui percusserat canem, qui momorderat catum, qui comederat hoedulum, quem emerat pater duobus solidis, unum hoedulum, unum hoedulum.

ואתא תורא ושתא לסיא
דככה לנורא דשרף מוט
להוטרא דהכה לכלבא
דנשך לשונרא דאכלה

לגדיא דזבין אבא בתרי זוי חד גדיא חד גדיא :

Et venit lanus, & mactavit bovem, qui ebiberat aquas, quæ extinxerant ignem, qui combusserat baculum, qui percusserat canem, qui momorderat catum, qui comederat hoedulum, quem emerat pater duobus solidis, unum hoedulum, unum hoedulum.

ואתא השוחט ושחט
לתורא דשתא לסיא דככה
לנורא דשרף ולחוטרא
דהכה לכלבא דנשך
לשונרא דאכלה לגדיא

דזבין אבא בתרי זוי חד גדיא חד גדיא :

Et venit Angelus mortis, & mactavit lanium, qui mactaverat bovem, qui ebiberat aquas, quæ extinxerant ignem, qui combusserat baculum, qui percusserat canem, qui momorderat catum, qui comederat hoedulum, quem emerat pater duobus solidis, unum hoedulum, unum hoedulum.

ואתא מלאך המות ממו
ושחט לשוחט דשהט מוט
לתורא דשתא לסיא
דככה לנורא דשרף מוט
לחוטרא דהכה לכלבא

דנשך לשונרא דאכלה לגדיא דזבין אבא בתרי זוי

חד גדיא חד גדיא :

Et venit Deus sanctus, benedictus (sit) ille, & mactavit Angelum mortis, qui mactaverat lanium, qui mactaverat bovem, qui ebiberat aquas, quæ extinxerant ignem, qui combufferat baculum, qui percusserat canem, qui momorderat catum, qui comederat hœdulum, quem emerat pater duobus solidis, unum hœdulum, unum hœdulum.

זאתה הקב"ה ושחט

למלאך המות דשחט ומ

לשוחט דשחט לתורא מ

דשתא למיא דכברה ז

לנורא דשרף לחוטרא

דהכרה לכלבא דנשך מ

לשונרא דאכלה לנריא דזבין אבא בתרי זוי חד נריא

חד נריא:

Cantio hæc secundis feriis Paschalibus, loco ejus, quæ à capite, Ky lo Naeh, Ky lo Jaeh, incipit, canitur:



Adir hu if ne beto be-ka-rub bim hero bejo menu bekaruf



El bene bene bene be-ne bet cha be ka-ruf.

Magnificus (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, cito in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

אדיר הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Electus (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, cito in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

בחור הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Magnus (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, cito in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

גדול הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Vexillatus (id est castrorum acie ornatus qui est) ille ædificabit domum suam brevi, cito in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

דגול הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Gloriosus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, cito in diebus nostris ocyus;

הדר הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו

[Ah]

[Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Pientissimus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

ותיק הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Purus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

זך הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Benignus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica, domum tuam brevi.

חסיד הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Castus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

טהור הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה ביתך בקרוב:

Sum-

[11A]

Summè unus (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

יחיד הוא יבנה ביתו בקרוב במהרה בימינו אל בקרוב אל בנה בנה בנה בנה ביתך בקרוב:

Validus (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

כביר הוא יבנה ביתו בקרוב במהרה בימינו בקרוב אל בנה בנה בנה בנה ביתך בקרוב:

Doctus (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

למוד הוא יבנה ביתו בקרוב במהרה בימינו בקרוב אל בנה בנה בנה בנה ביתך בקרוב:

Rex (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

מלך הוא יבנה ביתו בקרוב במהרה בימינו בקרוב אל בנה בנה בנה בנה ביתך בקרוב:

Formidandus (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

נורא הוא יבנה ביתו בקרוב במהרה בימינו בקרוב אל בנה בנה בנה בנה ביתך בקרוב:



Celsissimus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

סג'יב הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Fortis [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

עוזו הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Redemptor [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

פודה הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה ביתך בקרוב:

Iustus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

צדיק הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Sanctus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

קדוש הוא יבנה ביתו
בקרוב במהרה בימינו
בקרוב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוב:

Misericors [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

רחום הוא יבנה ביתו
בקרוֹב במהרה בימינו
בקרוֹב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוֹב:

Sufficientissimus [qui est] ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus, [Ah] ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

שדי הוא יבנה ביתו
בקרוֹב במהרה בימינו
בקרוֹב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוֹב:

Potens (qui est) ille ædificabit domum suam brevi, citò in diebus nostris ocyus; (Ah) ædifica, ædifica, ædifica, ædifica domum tuam brevi.

תקיף הוא יבנה ביתו
בקרוֹב במהרה בימינו
בקרוֹב אל בנה בנה
בנה בנה ביתך בקרוֹב:

Nulla præterea precum est mutatio secundâ nocte Paschatis. Omnes enim Ceremoniæ, cantiones & preces primâ nocte peractæ, peraguntur etiam in secunda: Præter subsequenter cantionem, quæ, ut supra dictum est, loco ejus, quæ à capite (Ky lo Naeh Ky lo Jaeh) incipit, canitur.

Itaque Coena necessariò ante mediam noctem solemniter, cum prædictis hisce Ceremoniis, precibus & canticis, absoluta, comedentium coetus sic dimittitur, ut nihil amplius cibi aut belulariorum aut similes secundarum mensarum delitias, quæ ad comessationes pertinent, illis comedere aut quicquam bibere permissum sit: non enim in more habent post sacram hanc coenam indulgere comessationibus & potationibus; imò ne minimum quidem gustant. In aliis festis solemnibus, imò etiam Sabbatho, solenne ipsis etiam est inebriari: præsertim in diebus Purim, de quibus vide Esth. 9: 16. 17. 18. Ita ut etiam existiment, nisi quis in illo festo, ita inebrietur, ut etiam alterum non possit

videre aut nosse, illum non rite festum celebrasse, eique spem non esse participationis futurorum in terra benedicta gaudiorum festalium. Dolendum est, Christianos nostros festis suis Judæos in comestationibus & comotationibus ita imitari, adeoque nec diei sacro-sanctæ coenæ parcere, quod tamen Judæi faciunt, cum tamen ista Judæorum coena umbra saltem Christianorum sacro-sanctæ coenæ fuerit.

Finis ceremoniarum & rituum Paschalium.

DE REDEMPTIONE PRIMOGENITORUM.

Primitus convivium apparatus magnificentum, ad quod propinquorum amicorumque optimi invitantur. Omnibus igitur jam paratis cum invitati convenerunt, convivæ ordine collocantur, doctiores Rabbini senioresque primo; Sacerdos verò, cui infans offerendus & à quo redimendus est, supremo loco: deinde gutturnium cum aquâ & maluvium una cum mantili affertur; unde se seriatim lavant. Tum Pater-familias panem ambabus sumptum manibus agitât benedictione sic pronunciata:

Benedictus sis tu, Domine
Deus noster, Rex seculi pro-
ducens panem de terra.

בא'י אמ'ה המוציא
לחם מן הארץ:

His dictis Pater-familias mensâ surgit atque filiolum suum primogenitum ad Sacerdotem defert sic inquit:

Hic filius meus est primogenitus, qui est apertio vulvæ matris suæ, & (Deus) Sanctus (benedictus sit ille) præcepit redimere eum, sicuti scriptura dicit: Num. 18: 16. *Et redimendos ejus à filio unius mensis redimes, in æstimatione argenti quinque siclorum, juxta solum sanctitatis, viginti gera conficit.* Et dicitur quoque

זו בני בכורי הוא
פטר רחם לאמו והקדוש
ברוך הוא צורה לפדותו
שנאמר ופדויו מבן חדש
תפדה בערבך כסף חמשת
שקלים בשקל הקודש

Exod.

Exod. 13: 1. 2. Sanctifica mihi omnem primogenitum, apertio- nem omnis matricis inter filios Israel, in homine & jumento; meus est ille.

עשרים גרה הוא ונאמר
קדש לי כל בכור פטר
כל רחם בני ישראל
באדם ובבהמה לי הוא:

POST hæc Sacerdos matrem infantis interrogat dicens; forte abortum passa es? Hoc si negaverit: Parens infantem primo- genitum apud Sacerdotem una cum pecunia redemptionis, aliisque vasculis argenteis vel aureis, aut aliis ejusmodi affabre for- matis rebus in memoriam relinquit, Sacerdosque patrem infan- tis ulterius interrogat dicens.

Quid mihi nunc vis dare? fi- liolumne tuum, tuum primo- genitum nempe, qui est aper- tio vulvæ matris suæ, aut vis eum redimere quinque siclis, prout obligatus es juxta legem?

מאי בעית טפי ליתן
לי בנך בכורך שהוא פטר
רחם לאמו או בעית
לפדותו בעד חמש סלעים
כדמחוייבת מדאורייתא:

Ad hæc Pater Sacerdoti respondet:

Volo redimere filium meum; Et ecce, accipe tibi argentum redemptionis, quod juxta le- gem dare obligatus sum:

חפץ אני לפדות את
בני והילך דמי פדיום
כדמחוייבתי מדאורייתא:

Deinde Sacerdos argentum redemptionis cum vasculis prædi- ctis accipit, redditque Patri infantem: Parens verò infantem tenens & agitans dicit:

Benedictus sis tu, Domine, Deus noster, Rex seculi, qui sanctificavit nos præceptis suis & mandavit nobis redemptio- nem filii [primogeniti].

בא' אמרה אשר מלך
קדשנו במצותיו וצונו על
פדיום הבן:



Benedictus sis tu, Domine,
Deus noster, Rex seculi, qui
vivificavit nos, & superstites
fecit nos, & attingere fecit nos
præsens tempus hoc.

בא"י אמרה שהחיינו לך
וקיימנו והגיענו לזמן וְל
הזה :

Sacerdos verò ambabus manibus calicem agitando benedicit:

Benedictus sis tu, Domine,
Deus noster, Rex seculi,
creans fructum vitis.

בא"י אמרה בורה פרי
הגפן :

Deinde Sacerdos bibit & Patri-familias eundem tradit; qui
postquam biberit, Seniori eum porrigit, atque ita singuli seriatim
ex porrecto sibi calice bibunt, deinde comedunt & bibunt
lætanter.

תם ונשלם סדר הגדה של פסח
כל צבאי מרום תנו לעליון שבת.

Errata Typographica sic Corrigenda.

Pag.	Col.	Lin.	
6.	a.	6.	Eleafaro lege Eleazaro
	b.	20.	ח"ך lege ח"ך
			הימים lege הימים
		27.	ישראל lege ישראל
17.	b.	21.	נם lege נם
23.	b.	20.	המשפילי lege המשפילי
27.	a.	37.	& propter benignitatem, lege & propter vi- tam, benignitatem,
37.	b.	17.	סבנוי lege סבנוי
		24.	וזמרת lege וזמרת
39.	b.	11.	הורו lege הורו
54.	b.	11.	יאה lege יאה
		17.	" deleatur.
56.	b.	9.	יודע lege יודע
58.	b.	16.	אחר lege אחר
59.	b.	5.	
		16.	

